Via fora!!

EXEMPLAR DE PROMOCIÓ

28

enllaç

Any 7
Volum III
Tardor del 1990

ENLLAÇ som una associació cultural amb més de 17 anys de vida i que ens plantegem els objectius següents:
1er)- Proposar i impulsar la relació entre col.lectius i sectors socials que malden per un canvi sòcio-cultural (de mentalitat, econòmic, polític,...) que faci avançar en l'alliberament de les persones i dels pobles, basada en l'intercanvi d'informació, el debat ideològic i l'ajut mutu en accions concretes.
2on)- Promoure i potenciar un procés educacional entre la gent culturalment activa, per tal d'adquirir una visió global de la realitat i dels canvis de volem dur a terme.
3er)- Potenciar i difondre la presència ideològica tant a nivell nacional com internacional que, a modus de catalitzador d'idees alienes i pròpies, en faci augmentar la velocitat de distribució.
Com podeu observar, **VIA FORA!** és un recurs essencial dins del nostre projecte. A més, disposem d'una casa construïda en camps de treball internacionals (**el Centre Permanent de Cultura Popular** del Turó dels Pujols, comarca de l'Alt Penedès) i que està configurat com a centre de documentació i de treball. Com a centre de documentació, consta d'una biblioteca especialitzada en cultura popular i dinamització cultural, i d'una hemeroteca amb revistes nacionals, estatals i internacionals, especialitzades en moviments alternatius. Com a centre de treball, organitzem i acollim trobades de gent culturalment activa que permetin la reflexió, la discussió, l'intercanvi d'experiències i l'elaboració de projectes d'acció, encaminades totes a dinamitzar el nostre entorn i a trobar camins d'alliberament personal i col.lectiu.

ENLLAÇ is a cultural association which has been existing for over 17 years. Our main objectives are the following:
1st)- To propose and put forward a relationship between the organised groups and the social sectors that struggle for a social-cultural change (in mentality, in economy, in politics,...) thus allowing an advance in the liberation of individuals and peoples; this is based on exchange of information, ideological debates and mutual help in specific actions.
2nd)- To promote and strengthen an educational process among culturally active people, so that a general view of reality and of the changes we wish to attain may be reached.
3rd)- To strengthen and spread out an ideological presence -at a national level as well as at an international level- that, by giving a boost to both our own ideas and those of others, may increase distribution of these ideas.
As you can see, **VIA FORA!** is an essential resort within our project. Furthemore, we have a house built by international work camps (**the Popular Culture Permanent Centre**, at Turó dels Pujols, in the Alt Penedès county), which is established as a document and work centre. As a document centre, it consists of a library specialised in popular culture and cultural dynamics, and a review library with national, state and international reviews and magazines specialised in alternative movements. As a work centre, we organize and host meetings of culturally active people, thus allowing meditation, discussion, exchange of experiences and the preparation of action projects, all directed to urge the awareness of the people surrounding us, and to the encounter of methods of individual and group liberation.

ENLLAÇ estas kultura asocio kiu fondiĝis antaŭd 17 jaroj kun jenaj celoj:
1e)- Proponi kaj akceli la rilatojn inter sociaj kolektivoj kaj sektoroj kiuj strebas por socikultura ŝanĝo (mensa, ekonomia, politika,...) kiu antaŭeniru por la liberigo de la homoj kaj de la popoloj, surbaze de informadŝanĝo, ideologia debato kaj reciproka helpo en konkretaj egadoj.
2e)- Promocii kaj potencigi edukan procezon inter la homoj kulture aktivaj, laŭcele akiri totalan komprenon de la realo kaj de la sangoj kiujn ni celas.
3e)- Potencigi kaj disvastigi la ideologian intereson ja nacia kaj internacia niveloj kiu, kvazaŭ katalizilo de propraj kaj aliulaj ideoj, pligrandigu ĝian distribuan rapidecon.
Kiel konstateble, **VIA FORA!** estas esenca rimedo en nia projekto. Krome, ni posedas domon, kiun konstruis internaciaj laborbrigadoj (**la Konstanta Centro de Populara Kulturo** en el Turó dels Pujols ĉe la komarko Alt Penedès) kiu utilas kiel centro de dokumentaro kaj laboro. Kiel dokumentejo, ĝi havas specialigitan bibliotekon pri populara kulturo kaj kultura aktivigo kaj de revueteko kun revuoj enlandaj, ŝtataj kaj internaciaj specialigitaj pri altrenativaj movadoj. Kiel laborcentro ni organizas renkontiĝojn de homoj kulture aktivaj kiuj permesu la pripensadon, la diskutadon, la interŝanĝon de spertoj kaj la prilaboradon de agadprojektoj, ĉiuj celantaj aktivigi nian ĉirkaŭaĵon kaj trovi vojojn de persona kaj kolektiva liberigo.

ELS ENCAPUTXATS DE SETMANA SANTA

No deixa de ser excitant que, quan el govern de l'estat (*el gobierno de la nación*) s'encaparra en fer-nos dubtar més respecte al seu suposat progressisme i esquerranossitat, s'alci en defensor d'una moral alhora promíscua i profilàctica, basada en un adagi ben popular: "morta la cuca, mort el verí". I no caiguem en la tentació de voler fer-ne execesi, d'això.

El cas és que la lloable intenció de protegir-nos de la vergonya i d'evitar els costos que les malalties de transmissió sexual tenen per a la Seguretat Social, els ha dut a intentar modificar els hàbits sexuals mitjançant una campanya publicitària, de la mateixa manera que per evitar els costos dels accidents automobilístics intenten modificar els hàbits circulatoris a cops de normativa. La qual cosa demostra el pragmatisme dels polítics: és relativament fàcil posar una parella de civils en aquell punt estratègic de la carretera per tal de controlar si dus posat el cinturó de seguretat, però ja és més difícil multar qui no usi barretines d'Olot.

Llàstima que l'eslògan en qüestió resulti una mica críptic per a qui, innocent, no hagi bregat en les parts baixes de la vida:"no em fumis" (o bé "no em fotis". o bé "no em cardis", per preservar les variants dialectals) fóra molt més entenedor. El seu ús aixecaria un greu conflicte de competències, però.

Potser és degut a aquesta incomprensió, o a què les reaccions del gènere humà són insondables, que ara veiem com una iniciativa que hauria de dur pau i alegria a molts cors (i a altres parts del cos), és blasmada per diversos sectors socials que, àdhuc, podrien treure'n un profit econòmic.

Un cas paradigmàtic és el d'alguns farmacèutics que s'afanyen a proclamar ben alt que ells se'n guarden prou de vendre aquestes porcades, com si no fes anys que se'n venen (tant en farmàcies ben normals i lliures de tota sospita, com en paradetes de dubtosa higiene a les ja històriques Sis Hores de Canet). Un discret "no en tenim" fóra suficient per mantenir llur coherència ètica.

L'altre gremi a què ens referim és el dels bisbes. Sembla que no han entès que el "posa-te'l, posa-l'hi" es refereix al continent i no al contingut i que, lluny de despertar baixes passions, l'ús de l'estri en qüestió a vegades les dorm. O potser és que, dins l'ampla gamma de models, no n'hi ha de color morat per poder-lo usar el divendres sant?

No hi ha res a fer: ens queixem per vici. Més ens valdria trobar un profilàctic eficaç contra les infeccions del govern i les malalties de transmissió estatal.

Durant aquests darrers anys en què hem vingut editant el VIA FORA!, sovint hem sofert evolucions que d'alguna manera ens han cohesionat en la línia editorial i en el contingut dels treballs publicats.

Així, dins d'aquest caminar, hem anat configurant una revista que creiem útil per a tota aquella persona i/o grup que es mogui o vulgui d'alguna manera interessar-se pel món que s'ha vingut anomenant com alternatiu.

Les aportacions sòcio-econòmiques, així com també les de caire polític enteses des d'una perspectiva global i gens dogmàtica, tenen cada cop una presència més important. Dels aspectes sòcio-econòmics us volem destacar que en aquest número 28 de VIA FORA! en trobareu dos. El primer sobre la moneda realitzat per en Martí Olivella, article que va en la línia de les aportacions i estudis desenvolupats pel Centre d'Estudis Joan Bardina; i el segon sobre el concepte del diner fet per en Francesc Xavier Saludes, un dels membres fundadors de l'Associació per a la Banca Social i Ecològica.

També dins de la secció "Altrament" reproduïm la primera part d'un article de la Claudia von Werlhof sobre els efectes que l'accident de Txernòbil va tenir especialment sobre la població alemanya. Aquest article està enfocat des d'una perspectiva no gaire usual i, tanmateix, us recomanem la seva lectura d'una manera molt especial.
Acaben aquesta secció dos articles, un de l'Eduard Vinyamata sobre l'espiritualitat i un altre d'en Lluís Botinas sobre l'oportunitat que actualment existeix per acceptar el repte de la lluita contra la guerra.

Com experiències concretes us presentem "Metges sense Fronteres" i un moviment de les llevadores del Quebec.

L'article de fons, a la secció "Sota la Ploma", és a càrrec d'Alfons Garrigós i tracta sobre el treball. Com ja sabeu, ENLLAÇ estem portant un estudi sobre, entre d'altres temes, el treball voluntari. L'article que us oferim és part del material que el grup de persones encarregat de discutir i d'elaborar aquest tema, fa servir per a la seva redacció.

La conversa d'aquest número és amb l'escriptor Avel.lí Artís i Gener, "Tísner", tot concentrant-la principalment en el període d'exili viscut a Mèxic.

Per acabar, dir-vos que la lectura que us recomanem és una de les millors novel.les que s'ha escrit darrerament en català: *El Jardí dels Set Crepúscles* de Miquel de Palol. Tota una gran obra.

METGES SENSE FRONTERES

ELS ORÍGENS

El 1969, atenent a la crida del Comité Internacional de la Creu Roja (C.I.C.R.), un grup de metges va a Biafra, on una guerra fraticida ha enfonsat el país en la fam i la misèria. Després de tres mesos de treball, el grup té la necessitat de crear una estructura d'intervenció específicament mèdica, ràpida i independent.

L'any següent, responent a una crida del diari mèdic francès *Tonus*, un grup de metges es presenta voluntàriament per ajudar a les víctimes de les inundacions ocorregudes al Pakistan Oriental, actualment Bangladesh.

Ambdòs grups es troben i el desembre del 1971 neix a França METGES SENSE FRONTERES.

CAMPS D'ACTUACIÓ

Assistir, curar, alimentar les víctimes de les guerres, de les catàstrofes naturals, de les epidèmies, de les dictadures, de la fam. Aquest és el modus d'actuar de M.S.F.

Sempre que és possible, la nostra acció es desenvolupa en col.laboració amb el ministeri de salut local; però, si algun conflicte o guerra ho impedeix i una població determinada té mancança de tota assistència sanitària, actuem, àdhuc, de forma clandestina. En virtud del dret d'assistència humanitària.

Actualment, els projectes es poden englobar en quatre grans camps d'acció:

1)- Programes d'assistència tècnica.
2)- Camps de refugiats.
3)- Situacions en conflicte.
4)- Programes d'urgència.

1)- Programes d'assistència tècnica

Molts països tenen mancança d'una estructura sanitària operativa. A l'Àfrica, com a Àsia o Amèrica Llatina, tot sovint és molt difícil disposar d'assistència mèdica fora dels centres urbans. El deteriorament econòmic de molts països impedeix que la salut i altres medis bàsics de subsistència arribin a tothom. La rehabilitació d'un hospital (tant pel que fa a la seva infrastructura, com pel personal), les campanyes de vacunació, l'organització global dels serveis de salut en una determinada zona o regió, els programes de lletrinizació o la formació de personal sanitari o de membres de la comunitat, formen part de la vida quotidiana de M.S.F.

2)- Camps de refugiats

Actualment, existeixen en el món tretze milions de refugiats, víctimes de la guerra, el despotisme i la fam: vietnamites a Malàssia; camboians, laosians i birmans a Tahilàndia; afganesos a Pakistan i Iran (un terç de tots els refugiats en el món són afganesos); sudanesos en Uganda; etíops a Somàlia i Sudà; mozambiquenys a Zàmbia, Tanzània i Zimbawe; nicaraguencs i salvadorencs a Hondures; angolencs a Zàmbia i Zaire..

En col.laboració amb l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (A.C.N.U.R.), M.S.F. ha desenvolupat, considerablement la seva acció des del 1980.

A l'actualitat, l'organització de dispensaris i hospitals es realitza juntament a campanyes de vacunació i de prevenció de malalties contagioses. El tractament d'aigües i de deixalles constitueix una altra preocupació essencial de M.S.F.

A vegades, una investigació sobre l'estat nutricional dóna lloc a l'establiment de centres adaptats i a la impartició de coneixements sobre nutrició i alimentació.

3)- Situacions de conflicte

A més a més dels ferits civils o militars, les guerres tenen altres conseqüències, com epidèmies, fam, inaccessibilitat als serveis de salut o no disponibilitat de medicaments. Els equips de M.S.F. deuen avaluar la si-

tuació i ser operacionals molt ràpidament. Les mesures més urgents són l'organització de l'assistència mèdica, el transport i distribució dels medicaments o la instal.lació provisional d'un bloc quirúrgic. A tall d'exemple podem citar les accions dutes a terme a l'Afganistan, on més de quatrecents metges han passat clandestinament la frontera des del 1980; a Mozambique on es porta a terme un ampli programa de rehabilitació de la infrastructura sanitària; a Eritrea i Tigré, a Nicaragua, a Angola, al sud del Sudan, etc...

4)- Programes d'urgència

Terratrèmols a Mèxic, el Salvador, Armènia o Iran; el sisme submarí a Blangladesh; les inundacions a Bolivia, Perú o Sudan; la massiva afluència de refugiats des d'Etiòpia; l'epidèmia de còlera a Somàlia; l'erupció volcànica d'Armero (Colòmbia); l'huracà a Nicaragua... Les catàstrofes naturals són urgències imprevisibles que, de cop i volta, provoquen un brutal desequilibri entre les necessitats i els mitjans.

Un programa d'intervenció es posa en marxa en poques hores, amb el personal i el material adequat per a cada situació. L'experiència adquirida per la Unitat Europea d'Intervenció d'Urgència de M.S.F. ens ha convertit en vertaders especialistes de la medicina de catàstrofe. Els equips actuen amb ràpidesa adaptant-se, alhora, a l'evolució dels esdeveniments sobre el terreny.

COM COMENÇA, ES DESENVOLUPA I ACABA UN PROJECTE?

Missió exploratòria i selecció de personal

Un projecte s'inicïa a partir d'informacions rebudes per l'Organització, que revelen una certa situació crítica en una regió , o bé a la demanda d'un país o organisme internacional.

Un equip que es desplaça sobre el terreny ha d'identificar les necessitats i els problemes prioritaris de salut, recollir dades demogràfiques, sanitàries i climàtiques, i prendre contacte amb les autoritats locals i membres d'altres organitzacions per a preparar una futura col.laboració.

D'igual manera, haurà d'informar-se sobre els mitjans més adients per assegurar la tramesa de materials des de l'estranger o la seva adquisició dins del propi país, tant pel que fa a medicaments i materials de formació, com a peces de recanvi per a vehicles, carburants i demés.

Tot seguit es discuteix la conveniència o no d'iniciar un programa de salut, així com l'especificació dels "perfils de lloc" de les persones que ho portaran a terme, realitzant a continuació les tasques de contractació del personal necessari.

Evolució dels projectes

Els programes han d'anar adaptant-se progressivament a unes necessitats canviants.

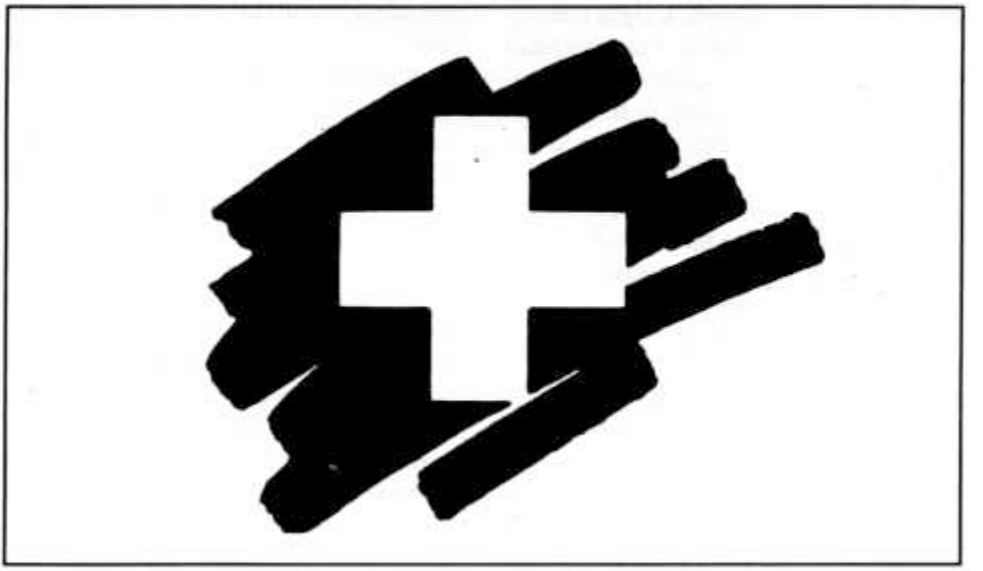

Cada programa està sota la responsabilitat del coordinador sobre el terreny que, juntament amb el responsable a la seu central i la resta dels membres de l'equip analitzaran regularment la marxa del programa i els resultats obtinguts. Així es pot establir noves prioritats o modificar en menor o major mesura la línia seguida fins aleshores.

Finalització del programa

Aquest es produeix quan la motivació que ha originat l'existència del programa ha desaparegut (per repatriació de refugiats al seu país d'origen o perquè els objectius han estat assolits si es tracta per exemple d'un programa de vacunació), o bé quan, després d'un recolzament inicial, el personal local o altres organitzacions es troben en condicions per a prendre la iniciativa.

EL FINANÇAMENT DE M.S.F.

Tots els programes de METGES SENSE FRONTERES es porten a terme gràcies principalment al finançament provinent de donatius particulars, els quals permeten una resposta immediata a un problema concret, així com d'organismes de la administració, entitats privades i organitzacions internacionals.

CARTA MAGNA

M.S.F. és una associació privada, de caràcter internacional. Aquesta associació reuneix, exclusivament a metges i altres membres del cos sanitari que, en 'adherir-se accepten els següents principis:

1)- Els M.S.F. aporten el seu ajut a totes les víctimes de catàstrofes naturals, d'accidents col.lectius i de situació de beligerància sense cap discriminació racial, política, religiosa o filosòfica.

2)- En actuar en la més estricta neutralitat i amb una completa independència i en evitar tota intromissió en els afers interns dels estats, dels governs i dels partits del territori on són cridats a servir, els M.S.F. reivindiquen per a la seva acció, en nom de la seva vocació universal, la plena llibertat i global en l'exercici de l'actuació mèdica.

3)- No accepten ni se sotmeten a la influència alguna de poder, força política, ideològica o religiosa.

4)- Respecten el secret professional abstenint-se d'expressar públicament judicis i opinions -favorables o no- respecte als aconteixements, les forces i els dirigents que han acceptat el seu ajut.

5)- Anònims i voluntaris, no esperen de l'exercici de la seva activitat cap satisfacció personal ni col.lectiva. Mesuren els riscs i perills dels seus projectes que compleixen i no reclamaran per a ells o per als seus propers compensació alguna, exceptuant la que l'associació sigui capaç de proporcionar-los-hi.

Per a més informació podeu dirigir-vos a: **METGES SENSE FRONTERES** Portal de l'Àngel,1 -1er Telf. 93/ 412 52 52, 08002-BARCELONA

TXERNÒBIL CANVIÀ LA NOSTRA VIDA: L'HORA DE LES DÓNES (1)

Claudia von Werlhof

Quan la gent d'ENLLAÇ vam llegir aquest article, ens vam quedar força impressionats. I no pas únicament pel seu contingut, sinó també i de manera principal pel seu llenguatge i el seu especial enfocament. Creiem molt sincerament, que a tu, lector/a, et sotregarà d'allò més. Degut a la seva extensió, hem decidit dividir-lo en dues parts, cadascuna de les quals, d'alguna manera, té una identitat pròpia.
Aquest article ha estat traduït del setmanari mexicà El Gallo Ilustrado *del 9 de novembre del 1986.*

When we, the people from ENLLAÇ, read this article, we were very impressed. Not only because of its contents, but specially because of its language and its particular focus. We truly believe that you, dear reader, will be even more impressed. Due to its length, we have decided to divide it into two parts. Each part somehow has its own identity.
This article was translated from the Mexican review "El Gallo Ilustrado", 9/11/86

Kiam la homoj de ENLLAÇ legis ĉi tiun artikolon ĝi ege impresis nin. Kaj ne nur pro ĝia enhavo, sed ankaŭ kaj ĉefe pro ĝia lingvaĵo kaj ĝia speciala prezentado. Ni sincere kredas ke ĝi tre forte skuos vin gelegantojn.
Pro ĝia longeco, ni decidis dividi ĝin en du partoj, kaj ĉiu el ili havas iel propran identecon.
Ĉi tiu artikolo estis tradukita el meksika semajna revuo "El Gallo Ilustrado", 9/11/1986.

NO SACRIFICAREM LA VIDA DELS NOSTRES FILLS AL PROGRÉS

A partir de Txernòbil vam començar a observar un fenomen desacostumat a tot arreu, el qual no deixa d'impressionar-nos a nosaltres mateixos: les mares van començar a moure's. Les mares dels nens petits, en particular, es van unir i es van presentar en públic. Jo formo part d'aquest moviment. Per primera vegada estic pensant, sentint, escribint i movilitzant-me com a mare. Vull aquí explicar el per què.

Segons la meva pròpia experiència, i a la vista del que va ocorrer al meu voltant, crec que varen ser les mares les que van reaccionar d'una manera més clara, adequada, fonamental i immediata a les conseqüències de la catàstrofe. Pel contrari, els grups i organitzacions polítiques "rellevants" es van mantenir silencioses i passives, delatant així la seva manca d'imaginació. Això també és extensiu, tot i que par-

cialment, tant a les universitats com als "Verds" alternatius (per als qui en realitat havia arribat l'hora històrica, llàstima que de les paraules a l'acció...). Igualment s'aplica a certes dones adherides al moviment feminista més ortodoxe, a les que els hi va semblar més encertat restar importància als incidents. (És que van romandre en un estat d'atordiment i de depressió? A voltes em semblava que preferien ignorar els fets, per la qual cosa va recabar reaccionant com a molts homes). Mentrestant, les mares amb els seus fills, amb el recolzament d'alguns homes, ompliren els carrers i les places, els ajuntaments i les tribunes d'oradors, les reunions de gremis i les manifestacions de protesta. Publicaren fulletons, recolliren signatures, improvitzaren accions a petita escala, s'uniren i s'organitzaren localment. Grups de pares formaren grups d'informació en tota la República Federal d'Alemanya, encarregant-se de l'abastiment de menjar no contaminat per als nens. Es relacionaren amb les persones que disposaven d'aparells de mesura de la radioactivitat i es van posar a investigar -com ja des d'ara s'ha d'anomenar aquesta activitat- les possibilitats de l'eliminació parcial de residus radioactius. Actuaren especialment com a **responsables** dels membres més afectats de la societat, els quals són alhora els més dèbils: els nens. La contaminació amenaçà més els joves, dones i vells, però també, com és obvi, els homes, que són els responsables de la situació que ara vivim.

Mentre algunes dones varen començar a pensar de nou sobre la problemàtica dels nens, altres criticaven les mares, argumentant que no es dedicaven cap servei al moviment feminista advocant *per altres*, en compte de fer-ho per *si mateixes com a dones*. Fa molt de temps que conec aquest argument i sé el què vol dir quan s'inclou els homes dins de l'expressiót *els altres*. I accepto que, al menys en equiparar els nens als homes, com fem ara, em considero encara més una mare.I aprenc i sento incessantment quelcom nou. Per a mi, Txernoòbil significa precisament l'ocasió d'apreciar de nou l'antiga divisió de les dones en mares i no-mares, en mestresses de casa conservadores i treballadores modernes. Volem caminar cada cop més ràpid en direcció a la "modernitat", l'"emancipació", la"igualtat de drets" i el "progrés", malgrat Txernòbil? I si no, què volem? Cap a on podem anar en aquest cas? Els nens han d'anar amb nosaltres? O volem nosaltres anar amb ells? Què significa la qüestió infantil, imperdonablement descuidada en tots els moviments i no-moviments?

No crec que hagi estat per casualitat que precisament ara les mares siguin les més actives. Pel demés, en aquest context, afirmo que aquest fenomen va ser un senyal molt important en la direcció adient (al menys en el meu cas i en el d'altres dones que conec). Els aldarulls dins del meu interior han anat emergint a través de vertaders inferns tot i que també a través de cels d'enteniment, reconeixement i percepció que experimento des de Txernòbil. Tot això té molt a veure amb el fet que sóc mare. Ni la meva edat -és a dir, la meva experiència i la meva història-, ni la meva professió - els meus coneixements i saber-, tampoc el meu ésser feminista - el meu tarannà en aquesta forma de compromís social-, em podrien explicar amb suficiència el que passa amb mi des de Txernòbil.

SOBRE LA SUBLEVACIÓ NORMAL...

No vull dir que "país" les primeres notícies sobre l'accident del reactor a la Unió Soviètica senzillament com una mala notícia més. Vaig ser ferida pel llamp de l'enteniment (que per aquesta vegada seria diferent). Però el llamp no va relluir el suficient i va desaparèixer rabent dins de la foscor normal de la vida quotidiana. Nogensmenys, em va deixar certa impressió indescriptible, quelcom que afinà els meus sentits, una atenció plena de pressentiments. Mentre rebia més informació sobre els aconteixements, m'agitava o discutia, examinant les connexions que despertava en mi. Va ser aigua per al molí del meu cevell, que ja està acostumat a aquest exercici -ja que he fet professió del pensament-. El meu cap va treballar bé, sense prescindir del necessari sentiment.

Avui sé que en aquells primers dies no vaig

saber ni sentir res realment rellevant. Per a mi tot es va moure dins del marc de la sublevació normal, tot i que més intensament. Vaig comprendre l'amenaça general, però encara no arribava a entendre que, durant la nit, la meva vida i la del meu fill també havien canviat. Seguia caminant d'ací d'allà amb un sentiment de la vida que en realitat ja pertanyia al passat. El meu present ja es trobava en el futur, mentre continuava assumint-lo com en el passat.

Els dos primers dies de maig, vàrem sortir al camp amb els nens a la recerca de l'aire pur. Per fi havia arribat la primavera i el clima es presentava calurós. Però tanmateix començàrem a tremolar com si fes fred quan vàrem sentir les notícies sobre Baviera. Ens van envair sensacions de malestar i ens vam dedicar a esperar sense permetre sortir els nens de la casa on estàvem.

En aquells dies vaig realitzar moltes feines "per última vegada", possiblement sense acabar-ho d'intuir del tot: netejar la casa-bressol amb el propòsit de treure tot rastre de brutícia; pronunciar una conferència amb la sensació d'estar dient la cosa més important; anar a comprar amb el sentiment que encara tenia una opció; cuinar amb el sentiment de produir quelcom comestible per a mi i per als nens; escriure una carta sense mencionar Txernòbil; donar el meu seminari a la universitat sentint que el semestre continuaria de la mateixa manera que l'havia planejat... Però en aquest moment vaig començar a percebre que cada cop m'era més difícil concentrar-me. Aleshores, res va ocòrrer com "estava planejat": quelcom es va extendre dins meu, va ocupar el meu pensament, passà lentament a través de les circumvolucions del meu cervell, va caure gota a gota en tots els meus porus, es va arrossegar pels meus ossos. El coneixement va venir de la mateixa manera que la radioactivitat.

SOBRE LA POR A MIRAR L'INFERN

Una setmana després del *super-gau* em vaig posar al corrent. Tot seguit va ocòrrer el "salt qualitatiu" en el meu coneixement i també en el meu sentiment de vida. Esmorzant en la universitat, dues dones em deien que a la ràdio recomanaven a cada hora que els nens petits no sortissin de les cases ni jugessin a la sorra, que no mengessin amanida ni bebessin llet. I mentre pensava que mai escolto la ràdio... tot es va abocar dins de mi, es va abocar com el llac o el bosc, farts de substàncies nocives.Era com si s'obrissin les rescloses i dics per ofegar-me en un fluxe d'espant penetrant. Després dels primers llamps de l'última setmana segueixen ara els trons més forts i la desafordat remor de l'aiguat caient, i el meu estat normal es desploma. En aquest moment quedo veritablement perplexa en "veure" la veritat sobre la nostra situació. De sobte sé que a fora hi ha l'infern, que fins ara no va existir de manera real perquè primer va haver de ser inventat, creat. Al començament va ser tan sols una idea abstracta, però avui la realització material d'aquesta idea està a tocar. L'infern consisteix en la veritat forjada per nosaltres mateixos, en el futur que està a la vora, en la destrucció que la nostra societat ha fet de la utopia. A la nostra realitat d'avui alguns l'anomenen "estat atòmic", que és el què passa quan consignem com a fonament social del futur el "progrés" de les ciències naturals i de la tècnica, o el" desenvolupament" de les forces productives (terme que hem après de manera universal); quan de sobte la natura es converteix en la nostra enemiga (que era una profecia que ha vingut plasmant-se de de l'Epoca Moderna). És el què passa quan el bon estat de salut és l'excepció i la malaltia esdevé la norma; quan s'ha d'esperar sempre el pitjor. És el què passa quan s'agermanen tots els temors del desenvolupament i del subdesenvolupament; quan hi ha aliments però ja no són comestibles; quan el luxe resulta escombraria, el concepte de valor ja no té res d'útil i la mateixa riquesa significa misèria. És el què passa quan es completa la divisió entre totes les coses, entre els éssers humans i la natura de tota la resta d'elements, entre els homes i la natura; quan els principis de la industrialització i la divisió del treball segueixen indefectiblement el seu camí; quan cada cop és més difícil, àdhuc impossible, reconciliar una altra vegada el que ha estat

dividit i esquerdat. I quan el que s'ha dividit s'independitza en **contra** nostre els homes, les coses i la natura, de la mateixa manera com ho va fer el reactor de Txernòbil.

Amb cada accident atòmic ens apropem cada cop més a aquest infern. És el preu de seguir com fins ara. Però sòlament el canvi de la meva vida quotidiana després de Txernòbil va permetre apreciar aquest infern. Perquè és en la vida quotidiana on té lloc la guerra d'avui. Avui la guerra no consisteix només en el famós pum!, sinó que es presenta com l'anomenada *Low intensity war*, és a dir, "la guerra a foc lent". Aquesta guerra quotidiana es realitza quan el menjar (quasi) no contaminat ja no és suficient per a tothom, quan les mares apropen a la mort els seus fills en cada mos, en comptes d'apropar-los a la vida; quan el infants bramen tenallats en els pits de les seves mares sense poder beure d'ells perquè ja no poden donar llet, quan en anar a comprar notem que la mercaderia escasseja quasi com en un camp de refugiats etíops; quan les dones passen hores del dia tractan de seleccionar i amanir el menjar de la mateixa manera que ho fan les dones del Tercer Món. L'infern és present quan vivim en refugis, ens veiem obligats a tallar-nos el cabell, arrangen els nostres habitatges com quiròfans i hem de aconseguir dins d'ells disciplina i neteja absolutes; quan els nens ja no poden saltar en bassals ni correr despullats a l'aire lliure, tampoc enterrar-se a la sorra o pujar als arbres, o bé amagar-se dins l'herba. Quan no poden posar-se de genolls sense que les seves mares tinguin un atac d'histèria. Ens enfrontem a l'infern quan hem de mantenir-nos en constant expectació, perquè el perill està sempre omnipresent tot i que no es pugui percebre. Quan la natura i l'home que es mou dins ella, només es poden veure en una grabació de vídeo de temps passats, com un document històric. Quan no solament l'estat i els homes ho controlen tot, sinó que també les mares es veuen obligades a estar de manera continuada controlant qualsevol entremaliadurra del seu nen mitjançant el càstig, ja que tot plegat resulta massa "perillòs".Quan, d'aquesta manera, les mares resulten "masculinitzades" i "estatitzades" i han de comportar-se com policies que han d'evitar que els nens es posin els dits bruts a la boca. És l'infern quan una higiene desmesurada s'imposa com una obligació "normal" per a tots. Quan qui manté la familia ha d'afermar els seus peus sobre pols radioactiva. Quan les mares aban-

donades amb aquesta responsabilitat a sobre, de manera individual es tornen lluitadores atomitzades en el fron at de guerra quotidiana. Quan l'últim home de la casa (l'home que és mestressa de casa) llença la tovallola perquè la neteja el delata com un treball de sísif, l'única finalitat del qual es escursar-li la vida. Quan les dones aconsegueixen ser mestresses de casa perfectes, disciplinades i disciplinant sense necessitat d'homes, perquè això ha esdevingut el seu únic interès. I quan els homes s'atordeixen i se senten "impotents", mentre que nosaltres hem de mantenir-nos actives sense interrupció, atès que ells no volen enfrontarse amb els resultats de la seva pròpia mania de desenvolupament (són com els anomenats delinqüents sexuals, que no poden aceptar el resultat de la seva pròpia capacitat destructora, ja que els agrada més cometre els seus crims sexuals que admetre la veritat sobre sí mateixos). L'infern es presenta quan els nens emmalalteixen per la radiació i les seves mares són acusades de ser les provocadores d'aquestes febres per una suposada manca d'higiene o bé per alimentar-los amb menjar "no recomanable". Quan la gent sana també s'ha de sotmetre a reconeixements mèdics periòdics o qualsevol classe d'experiment (suportant, de passada, les inacabables cues de pacients). Quan les dones no poden concebre sense un repressiu control mèdic que ordena abortaments, esterilitzacions o manipulacions genètiques per a les mares "ineptes", les mestresses de casa "dolentes" o els seus embrions, o que puguin incautar als nens. Tanmateix, les dones més o menys "capaces" poden ser obligades a fertilitzarse de manera artificial amb el preciós semen no contaminat, conservat des dels temps anteriors al dia X, veient-se reduïdes a ser veritables màquines d'infantar.

Tot això precisament ho he entés en els dies i les setmanes posteriors al **super-gau**, ja que com a mare experimento diàriament tots aquests "tasts massius". I he logart notar que aquet infern ja abans s'havia posat al descobert, per exemple, amb el feixisme alemany, àdhuc sense **gau**. Però ara, el **super-gau** no solament ho va canviar tot sinó que també va continuar i es va reforçar i finalment va ser molt el que va realitzar. El **gau** s'avé molt bé a la nostra societat i la confirma en mantenir-se com una possibilitat latent. Està la gent conforme en no recular per aquesta causa? Potser volen una contaminació real? Els hi convé que el poble es mantingui malaltís, aterrit i impotent, i se senten poderosos davant d'ell tot i que ells no poden evitar estar igualment malalts? Els hi ofereix una inigualable oportunitat per a transformar les institucions socials en (presons, sanatoris, camps) o possibilita que la població degradada els hi obri els braços en senyal d'agraïment?

Aquell dia, una setmana després de Txernòbil, quan vaig veure per primera vegada un troç de l'infern, el meu cos també va començar a reaccionar. Primerament va ser una tremolor i una sensació de fred interior.. Després un aleteig i un continu tremolar. La por en va saltar sobre el clatell, com un gat mesquer, i em va sotragar, mentre les dents em petaven pel fred extés en tot el meu cos. Vaig començar a plorar i a cridar, cada cop amb més ímpetu; vaig somicar, ploriquejar i gemegar. Vaig perdre la gana per la qual cosa en vaig aprimar moltíssim, mentre fumava de manera incontenible i em sentia feta un drap. I cada setmana, quan em despertava, el meu primer pensament era: **això** està present i es quedarà fins i tot quan no hi hagi res més per afegir. Però, quina il.lusió acabava de perdre, jo, que sempre havia estat conscient d'aquest perill?

EL DOLOR EN CONTEMPLAR ELS NENS

L'horror de veure l'infern es va anar transformant poc a poc en dolor de veure els nens. Sóc una persona relativament vella. És que no he viscut la meva vida? Observo, no em preocupo per mi mateixa, en cap sentit estic sorpresa. Tanmateix el nen, el meu fill... no té més de quatre anys. És tan maco, tan graciós i alegre, tan intel.ligent i curiós. Tan ple de confiança i de sensibilitat. Tot just comença a ésser. I estic tan ansiosa de veure com és i com serà. Fins ara, no ha pogut experimentar res, no ha

pogut sentir ni fer, crear, estimar, veure, escoltar, agradar i olorar, moure's o disfrutar, conèixer o abraçar. I en aquest intants, ells estenen la mà per agafar-lo, àvids, glacials, indiferents i insaciables. Desitgen, requereixen la seva vida quan encara té la forma del rovell; no poden ni volen esperar almenys que es faci flor (la qual cosa em recorda l'anomenada pornografia infantil : les víctimes resulten ser les de menor edat). Ja sé que ells han vingut i venen a recollir els nostres nens per entaforar-los a l'escola, al servei militar. Però, tot i aquests antecedents, jo no estic preparada pel que ara està succeint. Encara que els cabells no s'hem posin de punta ni em petin les dents, i tampoc trec les ungles disposada a embestir, sóc com l'animal-mare que lluita junt a la seva cria, per ella, sota l'ardent sol i protegida pel ramat. Però és una baralla desproporcionada.. .senzillament, és injusta. Estic exclosa com a mare: no puc practicar el meu deure i dret de protegir el noi contra el perill (ja que no puc enfrontar-me en igualtat de condicions a aquest). I el noi, per tant, no té cap possibilitat; la seva única arma, el seu somrís, no li serveix de res en aquesta batalla. És necessari que als seus tres anys, sàpiga quina i com és la societat en què viu, que en cap lloc del món (i a cap edat) la realitat es troba sense màcula? No és millor que davant de tot i a través dels anys, faci proveïment de les seves pròpies forces, per a enfrontar-se després al món amb algunes possibilitats? Com pot resistir psíquicament i física el què estan fent amb la seva vida?

Sé, i això és terrible, que és el preu de la realitat material: va passar i els seus efectes mai seran superats en i per nosaltres. Les mares haurem de seguir vivint no sense admetre que la (les) vida (es) que ens va (n) ser encomanat (des) ha (n) resultat danyada (es). Des d'ara haurem de pensar en la possibilitat que aquestes vides podrien revelar-se febles, desenvolupar-se malaltissament, ésser inestranyament efímeres; pensar que possiblement nosaltres les sobreviurem, que potser mai arribin a la plenitud de les seves forces (la intensa vitalitat de cos i d'esperit, l'alegria de ser, la fonamen-

tal confiança en altres i en un mateix) Haurem d'aprendre la "naturalitat" i la "normalitat" que ha imposat aquest fet: les de la reducció, de la "mitja capacitat", de la impossibilitat de la plena circulació, de l'ajut (de la necessitat d'ajudar i de rebre ajut)... les de ser depenents d'altres. Tanmateix, és clar, aquesta situació no té res de "normal" i menys encara de "natural".

Ells, de passada, varen arruïnar els nostres fills, sense raó ni motiu, sense necessitat ni sentit (si tan intacta manca de propòsits fos possible). El nen és una cosa insignificant, un risc tan petit que no es té en compta. És una cosa que, per pura casualitat, va morir... una cosa que no es pot veure, ni percebre, ni nomenar. Ningú pot ésser acusat d'aquesta mort perquè ningú va participat en ella. Fins i tot es podria dir que ningú la volia. Ell és la víctima més desprotegida; la mort a la qual se'l condemna és la més vil. Aquest cop s'ha inventat el sacrifici generalitzat de nens (ja que els efectes de l'energia nuclear els pot afectar a tots ells i alhora no reporta cap benefici per a ningú, o si?). Potser tot això sigui degut a què la deïtat que avui s'adora sigui el desenvolupament, **la màquina**.

El succés en la seva totalitat és pervers i abstracte. Nogensmenys es pot sentir (potser que fracassin els nostres sentits per a copsar-lo, però de cap manera els nostres sentiments). El que està passant amb el meu nen en aquest context, em sembla d'un matís "sexual", però en el sentit sexual-masculí, sexual-violent. Em repeteixo a cada moment: Què porcs que són! **Què pocs que són!** Em sento com la mare del nen ferit, violat, torturat, raptat, amenaçat, colpejat. Ara entenc les raons de la mare que va disparar, en ple procés judicial, contra l'assassí de la seva filla, quan aquest es resistia a confesar-se culpable, quan argumentava que la víctima l'havia provocat i minimitzava la importància del seu crim; quan ell es revelava com un individu apàtic, ximple, indiferent i brutal... Tal com em sembla que són els que encara no entenen la necessitat del tancament de les centrals nuclears.

Claudia von Werlhof

... I EL TERCER MIL.LENI RESSUCITÀ

Eduard Vinyamata

El nostre col.laborador Eduard Vinyamata s'endinsa en aquest article, dins del que s'ha vingut coneixent com espiritualitat entesa d'una manera global, tot reflexionant sobre diferents fenòmens que apareixen dins de la nostra cultura occidental, així com sobre les seves possibles causes, i abogant per una espiritualitat sincrètica que vinculi i no separi i que fugi d'explicacions limitades pel pensament i pel llenguatge.

Our collaborator, Eduard Vinyamata, talks to us in this article about what is being known as spirituality, taken as a whole. He meditates on the different phenomena appearing within our Western Culture, as well as on their possible causes, standing up for a syncretic spirituality, linking and not separating, yet breaking away from limited explanations far thought and language.

Nia kunlaboranto Eduard Vinyamata per ci tiu artikolo enprofundigas en tion, kion oni konas kiel spiritecon lau kompreno tuteca, pripensante pri diversaj fenomenoj kiuj aperas en nia okcidenta kulturo, ec pri giaj eblaj kauzoj, kaj pledanta por sinkretisma spiriteco kiu unuigu kaj ne dividu kaj evitu pensajn kaj lingvajn limigajn klarigojn.

Els darrers cent anys, com a mínim, els pensadors més avançats blasmaven de la religió i dissenyaven les bases d'una societat sense ànima. Bones raons tenien. Avui, aquests mateixos pensadors del futur fan a l'inrevés: pregonen els valors espirituals per sobre dels vells ideals materialistes. També aquests tenen bones raons.

La religió ha format part de la cultura i del coneixement de la humanitat des que aquesta té ús de raó. Per bé i per mal, la religió és indissociable de les formes de vida i de convivència, dels sistemes de concepció i de coneixement. De res serveix oblidar-ho. Abans, però, cal observar que no significa el mateix església que religió i que espiritualitat. La religió és a l'església com la política és al partit polític o al govern d'un país. L'espiritualitat ve a ser com el codi ètic de conducta practicat conseqüentment, al marge fins i tot de les estructures ideològiques que configuren un pensament polític o la moral que conforma una religió.

Durant temps la religió fou qualificada com l'opi del poble, ara per molts moviments ecologistes i pacifistes, l'opi és la política, que predica una moral que no practica. En definitiva, l'element que defineix aquests "opiacis" no és més que la utilització de qualsevol cosa amb la finalitat de manipular i controlar la llibertat de les persones. Pels romans fou el circ, durant la llarga edat mitjana ho fou la religió i, avui en dia, potser ho és la política, l'espectacle, el consum o la tecnologia. És la manera de canalitzar les energies, la capacitat de pensar i les ànsies de llibertat vers emocions, idees i sensacions succedànies que fan possible mantenir-se en el seu lloc als que les controlen.

Els darrers decennis molts cristians començaren a deixar d'assistir als oficis religio-

sos, abandonant la fe, negant la seva contribució econòmica a l'església a què pertanyien o criticant el paper polític d'aquestes, menyspreant l'ensenyament de la religió, paganitzant les tradicions religioses; sacerdots i monjes penjaren els hàbits i els temples començaren a ser contemplats únicament pels seus valors històrics o artístics. Avui, assistim a un procés sembant en relació a la política: els ciutadans s'abstenen de votar, la militància decau i partits i sindicats acaben sostinguts econòmicament per l'estat, creix la crítica a una política que ho abarca tot i, fins i tot, la deserció de l'ofici de polític és cada cop més assenyalada.

La capacitat de comunicació de la societat comtemporània ha facilitat el coneixement de cultures allunyades geogràficament. Mentre Occident exportava a Orient els sistemes polítics i econòmics, Orient ens ha importat unes concepcions religioses i teològiques o ha posat al nostre abast coneixements espirituals dels quals les religions occidentals n'estaven privats o havien estat substituïts per una pràctica política omnipresent que relega els principis espirituals, que contribuïren a la seva constitució, a un simple element de màrketing purament simbòlic.

No és gens fàcil comprovar que per més mitjans materials que disposem ningú ens garanteix la felicitat.Tampoc és gens difícil demostrar que per més producció de béns de consum que es faci, no s'elimina la misèria de la major part de la humanitat. És fàcil veure com a les societats actuals, junt amb el benestar material, s'afegeixen molts inconvenients que hipotequen o invaliden, en bona part, els beneficis aconseguits, els incrementen. La ciència tampoc té totes les respostes ni solucions, a partir d'un moment determinat deixa de ser una recerca científica per entrar en els dominis de l'espiritual. En els darrers anys, des de la frontera del coneixement, científics i savis en temes espirituals han arribat a coincidències i, fins i tot, els primers han aprés dels segons, prenent com a hipòtesis molt vàlides intuicions nascudes des de l'èxtasi religiós o espiritual.

El reconeixement espiritual de les societats contemporànies no és igual ni homogeni. Els països musulmans es fan més islàmics com a reacció política davant de la decepció de les seves relacions amb els països occidentals rics, la seva revolució no és tan religiosa sinó política i, com a màxim, cultural. És una manera de salvaguardar-se d'un imperialisme i de recuperar la seva identitat. D'una manera semblant i equivalent, la "moguda" religiosa en els països industrialitzats és, sovint, la demostració que muntar una església pot ésser un negoci sanejat que deixa bons beneficis i facilita l'entrada en el món de "l'alta" política com a grup de pressió que té indiscutiblement una capacitat gens menyspreable d'influir en l'opinió pública. A Catalunya, l'arribada d'esglésies no catòliques ha generat una reacció ben significativa. Qualificades com a sectes, han estat fiscalitzades i obstaculitzada la seva funció per pràctiques i activitats semblants i equiparables a la majoria d'esglésies consolidades en aquest país.

L'educació religiosa -quan no manipulació- dels infants, la submissió dels membres a una jerarquia no elegida democràticament, la incidència dels principis morals en la vida íntima dels feligresos, la recaptació d'importants quantitats de diners, etc... formen part del programa "pastoral" de la immensa majoria d'organitzacions religioses que quasi totes acaben sent sectes o escissions d'una altra de més antiga.

Però tot això forma part del món de la política i té poc a veure amb l'espiritualitat. L'espiritualitat entesa com aquella capacitat de coneixement no racional, intuitiu, en tot cas, que amplia les possibilitats humanes de comprensió, que movilitza unes energies més enllà de les capacitat mentals o psicològiques que influeixen decididament en l'evolució de les persones i de les societats. És l'espiritualitat genèrica, incontrolable, paradoxal, a la qual només es pot accedir pels camins místics que porten a universos paral.lels. És l'altra banda, el cantó fosc des del que es pot veure el que la llum amaga.

... És com negar de dia que existeixen altres mons perquè l'encegament produït pel sol no ens els permet descobrir, quan a la nit la manca de llum, sí ens descobreix l'existència d'altres sols molt més importants. El ioga, la meditació, les filosofies orientals com el Tao, el Zen i el budisme; la mística primitiva cristiana, el xamanisme, la tradició càtara, la màgia, els druïdes, són fonts d'inspiració d'una espiritualitat original a la que difícilment es pot accedir per la raó però que, ben segur, ens influeix i ens determina potser més que aquesta.

Els nous moviments socials com l'ecologisme, el pacifisme,... tenen molt d'aquesta sabiduria ancestral i situen en un lloc secundari la capacitat racionalitzadora que determina la civilització contemporània, deficitària en capacitat de comprensió de les qüestions fonamentals i incapaç de trobar, per ella sola, l'harmonització del benestar material amb aquella pau i aquella felicitat a la que tota persona aspira.

L'espiritualitat sense esglésies, sincrètica, que vincula i no separa, que fuig d'explicacions limitades pel pensament i el llenguatge, que descobreix, més enllà de l'arbre, l'existència d'un bosc que es perd en l'horitzó de la nostra mirada.

Eduard Vinyamata.

LA MONEDA, PEÇA CLAU D'UNES NOVES REGLES DE JOC SOCIAL

Martí Olivella

Dins de les pàgines de VIA FORA!, dediquem cada cop amb més freqüència una especial atenció al fet econòmic.
Avui us presentem un extens article d'en Martí Olivella, el qual tracta d'una manera global sobre el fenomen de la moneda i les seves implicacions.
El passar de la moneda anònima a la factura-xec personalitzada és una de les tesis que l'autor defensa, demostra i proposa com a alternativa a l'actual desgavell sòcio-econòmic internacional.

Within the pages of VIA FORA!, we are more frequently giving a special attention to economic analysis. This time we are offering you a long article by Marti Olivella, who globally deals with the phenomenon of money and its consequences.
Passing from the anonymous currency to the personalized cheque-invoice is one of the thesis the author defends, proves and suggests as an alternative to the current international social and economic chaos.

En la paĝoj de "VIA FORA!" ni dediĉas ciam pli ofte specialan atenton al la ekonomia fakto. Hodiaŭ ni prezentas al vi longan artikolon de Martí Olivella kiu pritraktas tutece la fenomenon de la mono kaj ĝiaj implicoj.
La transiro de la anonima mono al la persona fakturo-ĉeko estas unu el la tezoj kiun la aŭtoro defendas, pruvas kaj proponas kiel alternativon al la nuna sociekonomia internacia malordo.

La moneda ha esdevingut, de grat o per força, en moltes de les cultures contemporànies, una peça clau en les relacions humanes.

La moneda és un antic invent, que sota diverses formes (produccions prototípiques, argila, eines, metalls, paper, targes...) característiques (personalització, anonimat, valor intrínsec, equivalència abstracta...) i funcions (unitat de compte, mitjà d'inter-

canvi, dipòsit de valor, reconeixement de deute...) ha facilitat l'intercanvi de tot tipus de "bens i serveis" entre i dintre les cultures que han desenvolupat un grau o altre d'especialitzacó productiva. En les cultures comunitàries en les que predomina la reciprocitat de dons en el seu interior també ha arribat en molts casos una o altra forma de moneda en les relacions amb altres comunitats o amb les societats en què han estat immerses.

Des de l'origen de la moneda -amb ella, en ella i per ella- les relacions entre individus, nacions i societats creixen o minven, s'equilibren o es desequilibren, esdevenen justes o es corrompen.

Amb un bitllet de banc facilito la vida (quan compro menjar per a mi, el pagès també viu) o afavoreixo la mort (quan pago un assassí o suborno un jutje). La creació de moneda en equilibri amb les necessitats del mercat fa que aquest prosperi. La manca o excés de moneda (deguda a mecanismes més o menys legals) crea greus desequilibris mercantils i socials (deflacció-inflacció monetàries). Per posseir moneda es treballa i es roba, es competeix i es mata, es construeix i es destrueix, es fa la pau i es fa la guerra.

Aquesta ambivalència de la moneda és deguda a l'ús que se'n fa: instrument de domini, de poder, de corrupció... o instrument d'intercanvi, de responsabilització, d'informació compartida.

Més ben dit: l'ambivalència de la moneda és deguda a l'ús que en fa qui la posseeix i, sobretot qui la posseeix en suficients quantitats per orientar-ne el seu ús predominant. En la mitologia grega, Plutò/Plute era alhora el déu dels morts i el de la riquesa, tenia dues cares: una d'horripilant i una de benevolent. Aquesta és la tragèdia dels instruments humans. Aquesta ambivalència divina es concreta al llarg de la història en la plutocràcia: el conjunt de persones i institucions de govern que tenen el **poder** a causa de llur **riquesa**, és a dir els poders fàctics del diner. Aquesta terrible ambigüitat de la moneda ha amagat, però, una part de la cara benevolent de Plute: la responsabilització i la informació compartida. La paraula moneda procedeix del nom llatí *Moneta*, nom de la fàbrica de moneda a Roma. Dels possibles diversos orígens grecs del nom podem derivar-ne diverses funcions: "Monas" (unitat de mesura de l'intercanvi); "Monitore" (Avisador-informador de què es realitza un intercanvi).

Aquest altre ús "responsabilitzador-informador" de la moneda no depèn, però, sòlament de la bona voluntat i de la moralitat de les persones, sinó que depèn també del tipus de moneda, és a dir, de les característiques de l'instrument monetari.

Fàcilment caiem en la temptació de considerar que el bon o mal ús d'un instrument depèn quasi exclusivament de la bona o mala voluntat de qui l'usa. Sense negar la importància d'aquesta bona o mala voluntat hem de reconèixer que el mateix disseny d'un instrument en pot qualificar el seu bon o mal ús. La informació sobre perills i possibilitats, la penalització o impunitat del seu mal ús, el tipus de mecanisme de seguretat que porta incorporat, el nivell de distribució entre la població, els mites que l'envolten... són un conjunt de variables que faciliten i orienten un ús determinat de qualsevol instrument. Els instruments de cacera o/i guerra des del punyal, la llança i l'arc fins a l'escopeta, incorporen en cada cultura i moment històric aquest conjunt de "precaucions" i "cautelles" que esdevenen més complexes a mesura que l'instrument ho és.

Una visió "interessada" de la història de la moneda ha fet predominar la visió aristotèlica n'ha (tercera mercaderia amb valor intrínsec) per sobre de la visió platònica (signe monetari abstracte amb el qual fer una regla de tres).

Plató proposà que el diner fos un "símbol" arbitrari per a facilitar l'intercanvi. Era hostil a l'ús de l'or i de la plata ja que, segons ell, el valor del diner ha d'ésser independent del material amb què es fabriquin les mo-

nedes. Aristòtil, en conscient oposició a la teoria de Plató, fou el pare del següent raonament: el fet de l'existència d'una societat no comunitària implica l'intercanvi de beéns i serveis; aquest intercanvi pren al principi la forma de troc; però la persona que desitja el que un altre té, està mancada potser del que aquesta desitja; serà doncs necessari acceptar a canvi una altra cosa que no es desitja, cara a obtenir el que es desitja per mitjà d'un altre troc; aleshores aquest fet induirà a la gent a elegir una mercaderia com a mitjà de canvi; els metals acostumen a ser escollits per les seves característiques d'homogeneïtat, divisibilitat, portabilitat i estabilitat relativa del valor. Aquesta visió ha predominat fins fa poc malgrat les greus contradiccions a què la realitat l'ha sotmesa.

Les transformacions monetàries estan demostrant que la visió "metal.lista" aristotèlica és incapaç de permetre un equilibri entre mercaderies creixents i moneda material limitadora.

La visió "nominalista" platònica reprèn força en la pràctica de la creixent abstracció dels sistemes monetaris actuals. Les lletres de canvi, els bitllets de banc convertibles en metall i l'actual paper moneda totalment inconvertible han estat assatjos pràctics per deslliurar-se del jou de l'or. Les anotacions, manuals o electròniques, en comptes corrents, acaben imposant la total abstracció de la moneda com a reconeixement de deute i unitat de compte.

Les característiques de les diverses variants de monedes històriques (metal.listes) són: anonimat, uniformitat i mobilitat.

L'**anonimat** del metall-moneda (*no* informa sobre *qui* compra o ven) permet realitzar tot tipus d'activitats monetàries sense que en quedi cap rastre personalitzador i responsabilitzador. La **uniformitat** d'aquests instruments monetaris és quasi total- llevat del nombre d'unitats monetàries que representa cadascun- ja que no forneixen cap indicació respecte els detalls particulars de cada intercanvi: no ens diuen res *què*, ni *com*, ni *quan*, ni *on* s'ha realitzat una compra-venda. Impedeixen, doncs, qualsevol intent d'anàlisi precisa de la complexa i fluïda realitat mercantil. La **mobilitat** d'aquest tipus de moneda, és a dir, que serveix en multitud d'intercanvis durant un temps indefinit, impossibilita fixar cada acte de compra-venda i, per tant, l'agregació parcial o total dels seus valors.

Aquestes característiques intrumentals d'aquest tipus de moneda històrica faciliten: tota classe de delictes i crims amb, en i per ella;la impossibilitat d'un sistema mètric i omni-informatiu (multicaptor) de totes les pervalències de cada acte de compra-venda; i, per tant, la impossi-

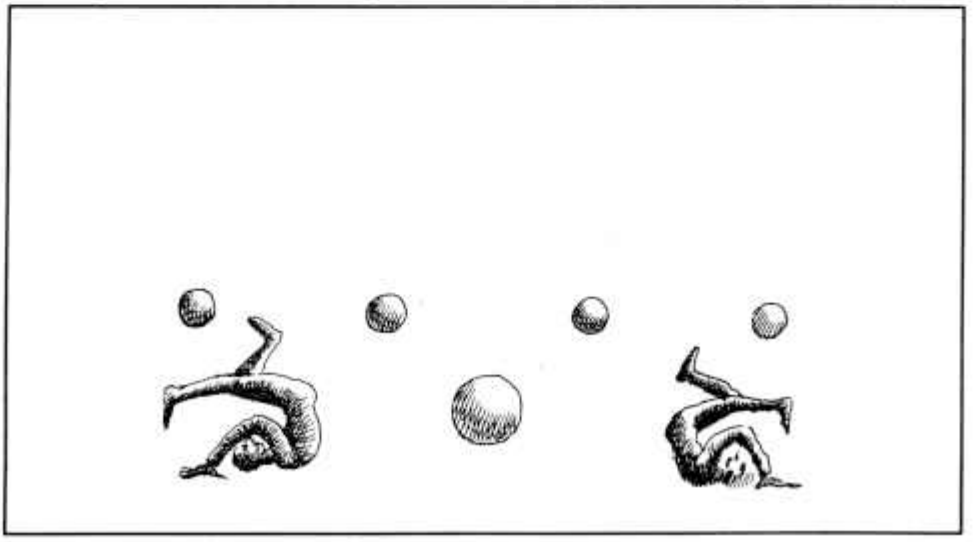

bilitat de contrastar experimentalment totes les teories econòmiques i d'intentar unes polítiques econòmiques experimentables.

Qui paga mana, i *feta la llei, feta la trampa* són aforismes nascuts d'una història fatalista on aquests tipus de monedes anònimes han deixat impunes -per manca de proves o per *pressions* ben pagades...- la majoria de crims i delictes (traïcions, tràfics d'armes, de persones o de drogues, guerres, atemptats, raptes, falsificacions, fraus fiscals, dobles comptabilitats, falsos testimonis, prevaricacions, suborns, malversacions de cabdals públics, homicidis, calúmnies, robatoris, furts, estafes, especulacions...). Les teories i les polítiques econòmiques estan en crisi permanent mancades d'un sistema de contrastació experimental que las passi pel sedàs dels fets i no pel dels interessos dels grups de poder o del *prestigi* dels economistes que les defensen.

Aquestes característiques també afavoreixen la monetització , la mercantilització i la prostitució de molts aspectes humans, fins i tot els més immaterials i sagrats (formació, informació, recerca, salut, dret, política, arts, sexe, esperit...) mentre que, paradoxalment, no ajuden a resoldre satisfactòriament les funcions més bàsiques de la moneda facilitar l'intercanvi de béns (no mals) i serveis (no desserveis) en societats complexes que no poden usar el troc i permetre l'equilibri entre producció i consum-inversió.

Un dels problemes fonamentals d'un canvi d'orientació de l'anti-civilització Occidental vers un respecte per a les altres cultures del planeta i vers la natura és la manca de capacitat crítica i creativitat dels *creadors de cultura*, sotmesos a depedències més o menys confessades sigui dels Estats (públic) sigui de Empreses (privat) que estableixen programes i projectes mantenidors del sistema. El fracàs del desenvolupament dels anomenats *països endarrerits* evidencia no solament un exterminador neo-colonialisme cultural i econòmic sinó la vacuïtat de la cultura Occidental que identifica *el bon viure* amb la producció i possessió d'objectes. No tot bé mercantil (que augmenta el PIB) és un bé objectiu per a la persona, per a la societat i per a la natura, sinó que en molts casos és, o participa, d'un mal (perjudicis per a la salud, exhauriment de recursos, sistema de dominació...). El mateix podem dir dels *serveis*. La llibertat no pot circumscriure's a elegir entre unes opcions donades sinó que ha de permetre crear noves opcions.

Però la moneda pot ésser (i possiblement ha estat durant 7.000 anys a l'alba de les civilitzacions de l'Àsia sudoccidental) un instrument amb unes característiques radicalment diferents: personalització, diversificació i immobilitat.

En recents investigacions sobre l'origen de l'escriptura i l'ús de l'argila s'ha descobert un complex i extès sistema de comptabilitat a base de fitxes de fang que sembla que permetria el registre de les diferents operacions i intercanvis efectuats amb els productes de les collites i els ramats. Aquest sistema fou l'embrió dels primers instruments monetaris (butlles d'argila) que donaven informació de les característiques i agents de cada transacció i, possiblement, permetrien mantenir un sistema de compensació comptable. La **personalització** de la moneda, és a dir, que fa constar qui compra i qui ven, ofereix una possibilitat que, degudament protegida, pot assegurar l'estat de dret, és a dir, una actuació no arbitrària de la Justícia per resoldre els conflictes, amb igualtat de les persones davant la llei. La **diversificació** de la moneda, amb un instrument monetari específic per a cada transacció i diversos tipus d'instruments monetaris (per comerç interior o exterior, per consum o per empreses, per estalvi o per inversió, d'origen mercantil o d'origen *social*...) facilita el seguiment de la realitat econòmica i evita el traspàs desequilibrador o especulatiu de diner entre cicles i sub-cicles econòmics. La immobilitat, és a dir, el fet que cada instrument monetari serveixi per un sol acte de compra-venda, facilita el seu arxiu amb finalitat analítica-estadística o judicial i impedeix la sempre fins ara incontrolada velocitat de circulació

de la massa monetària. Es tracta en definitiva d'adjuntar en un sol instrument monetari-comptable les funcions d'una *factura* i les d'un *xec nominatiu*, constituint una única moneda legal *factura-xec*.

Aquestes característiques faciliten: la responsabilització de tots els actes lliures d'intercanvi (deixen petja); la posta a punt d'un sistema multiplicador de totes les pervalències de cada acte de compra-venda; i per tant, la possibilitat de contrastar experimentalment totes les teories econòmiques.

La **responsabilització** de tots els actes lliures d'intercanvi és una possibilitat que ofereix a questa moneda no-anònima si la seva implantació es fa amb les degudes cauteles (protecció de les dades personals i ús exclussiu per a la documentació de sentències judicials). La captació **automàtica** de totes les dades significatives de cada acte de compra-venda permet una informació sobre el mercat que, posada a l'abast de tota la població, pot ajudar a superar els caos del mercantilisme i de la planificació centralista. Les teories i polítiques econòmiques podran ésser **contrastades experimentalment** posant al descobert la seva més o menys capacitat de resoldre els problemes.

Les civilitzacions de l'argila usaren aquesta per a un sistema comptable-monetari personalitzat i informatiu (element d'una àmplia pacificació entre ciutats?). Les civilitzacions dels metalls usaren aquests per facilitar i agilitzar els intercanvis i l'imperialisme guerrer i corruptor. La civilització del paper ha usat aquest per dominar els mercats i els pobles. La civilització de l'electrònica usa aquesta per a l'especulació monetària planetària i per controlar la vida.

Les civilitzacions de l'argila (considerades encara *prehistòria*) gaudiren d'una certa pau entre elles mentre disposaren, curiosament, d'un sistema monetari personalitzat i informatiu. Amb la introducció i domini dels metalls (com a moneda i com a arma) comença la història oficial: les ciutats fins aquell moment independents són sotmeses als imperialismes històrics presents fins avui. El paper introduí més refinament en el procès d'explotació monetària i en el creixement dels mercats. El paper dels banquers comença a ser determinant en l'economia, la pau i la guerra. Amb el diner electrònic les fronteres dels estats han perdut les seves defenses. Des de qualsevol despatx uns quants mouen els fils dels diners, i amb ells, els titelles de la política, de la producció, del consum, de la inversió...

Però així com la moneda-argila-escriptural-informativa esdevingué lenta, i les monedes-or-paper-desinformatives han esdevingut àgils, la moneda-electrònica permet millor informació que la primera i molta més agilitat que les segones.

Les monedes d'argila acabaren quan el creixement dels mercats féu més útils les monedes metàl.liques. Més tard les de paper substituïren les metàl.liques per raons semblants. Però l'augment en agilitat comportà la pèrdua en fidelitat (en informació fidedigna). La moneda electrònica (compensacions entre comptes corrents) permet no sólament una gran agilitat sinó un completíssim sistema d'informació.

La moneda anònima és un fet incrustat en la majoria de civilitzacions, especialment en l'Occidental i en les cultures colonitzades per ella. Qualsevol proposta de canvi de civilització té, en relació a la moneda, tres opcions: 1a. La desmonetització total immediata (amb el que això representa de supressió de l'especialització productiva i l'autoabastiment quasi total combinat amb un troc de béns i serveis); 2a. La modificació del sistema monetari (substituir l'actual moneda anònima i desinformativa per una de personalitzada i informativa que desmitifiqui el diner i redueixi l'àrea de la monetització responsabilitzada a l'intercanvi de béns i serveis mesurables); 3a. La consideració que la moneda no és un tema clau i per tant que cal deixar-la com està.

La monetització corruptora de totes les

cultures del planeta ha estat -i és- un objectiu del mercantilisme que així pot ampliar i controlar constantment els mercats i, amb ells, el poder sobre els nouvinguts. Davant d'aquest fet hem de trobar camins que permetin alhora respectar les cultures que no volen mercantilitzar-se i clarificar -responsabilitzar- el funcionament dels mercats existents per evitar-ne el seu poder omnipresent dins les seves cultures d'origen i en les seves relacions interculturàls. Tenim tres grans opcions a prendre sobre aquesta problemàtica: 1a. La desmonetització immediata (sigui total o parcial -és a dir, de certes activitats o de certes cultures-) significa la potenciació de comunitats humanes (no només impedint la destrucció de les existents, sinó creant-ne, per voluntat o per força (!), en les cultures en les que no existeixen), significa també la supressió de l'especialització productiva en el màxim de nivells, per poder reintroduir el do recíproc o el troc amb el mínim de conflictivitat (dins cada sistema monetari que eviti el màxim els inconvenients de la monetització històrica: cosificació de les persones i de les seves activitats menys materials, poder impune del diner, desequilibris mercantils interns i exteriors, mitificació del diner com a màxim prestigi...) amb la possibilitat de redescobrir la moneda com a instrument facilitador de les relacions humanes en determinats aspectes i situacions complexes i amb l'enfortiment de l'evidència del seu perjudici en altres aspectes i situacions. 3a. Si la moneda no és un tema clau, tal com fins ara ha estat considerada en la història oficial, no hem de prendre cap mesura especial. Viurà si ha de viure i morirà si ha de morir. El lliure canvi de les consciències o l'apocalipsi de la civilització occidental en determinarà la seva sort.

La hipòtesi que considerem més viable i positiva és la segona opció: aquesta esdevé una possibilitat i necessitat immediata (per sortir de la *història oficial* iniciada amb la moneda anònima, l'escriptura, la corrupció i l'imperialisme) amb l'esperança que ajudi a caminar cap a la

primera opció (desmonetització i desmercantilització) en un altre estat històric de moment no problable a mitjà termini.

Malgrat que el fracàs del *retorn* al comunisme-col.lectivisme *per la força* és molt més dramàtic i eloqüent que el fracàs del *retorn* al comunitarisme d'inspiració cristiana o hippie voluntaristes, en els dos casos hi ha una confusió entre *comunitat d'origen ètnic*, fortament endo-estructurada i *col.lectivitat voluntarista* de més o menys lliure *co-elecció*. La col.lectivitat si es fa lliurement pot arribar a comunitaritzar-se ètnicament després de llargs processos. Però, ni la llibertat en un cas, ni el suficient pas del temps en l'altre, han acompanyat els assatjos *comunistes-comunitaristes* d'aquest segle a Occident. Ara bé, sense comunitats reals, arrelades i estructurades entorn del do recíproc intern i del troc extern, Occident està condemnat a funcionar amb l'especialització productiva dins grans escales de població. I amb aquesta dada, tant la primera opció, com la tercera poden esdevenir il.lusòries o irresponsables. Continuar considerant, com fins ara, que el tipus de moneda no és una dada clau, és, de fet, acceptar les coses tal com estan i quedar-se sense un possible instrument de modificar-les. Arreu del món, al nord i al sud, a l'est i a l'oest, sota el capitalisme i socialisme, la corrupció (més o menys subtil) és omnipresent i els equilibris monetaris d'un Estat repercuteixen per bé o per mal en l'economia de la resta. El divorci entre el diner i la producció real enfonsa o aixeca la vida de milions de persones condemnant-les a la fam o a l'opulència.

El tema clau per a defensar la segona hipòtesi és veure'n les possibilitats d'aplicació pràctica i valorar-ne els seus perills i les seves possibilitats.

No hem de ser ingenus i creure que la segona opció no té perills o està exempta de dificultats d'implantació. En les societats complexes actuals no podem retornar a l'argila. Però les diverses possibilitats d'un tipus de moneda personalitzada i informativa no significa que s'hagin de concretar amb un únic tipus d'instrument o de sistema universal. En cada realitat, en cada cultura en la que més o menys, per grat o per força, s'usa moneda anònima hom ha de cercar, si pren la segona opció, quin grau d'aplicació de la personalització creu necessari aplicar, en funció de la problemàtica creada, de les cauteles protectores possibles, dels beneficis que n'espera obtenir i de les possibilitats, instrumentals tècniques disponibles. El concepte clau de *factura-xec* ha d'ésser adaptat en relació a aquestes variables. Per exemple, en un país amb un mercat interior en el que es facin moltes petites compres-vendes de poc volum es pot combinar: *paper-moneda anònim de poques unitats monetàries* (si cal amb valor limitat temporalment) per les operacions de consum menor i una *factura-xec* nominativa i informativa per les operacions import-export així com pel funcionament de tota l'administració pública. En canvi, en mercats molt complexes i sofisticats on la moneda electrònica ha pres el paper dominant en els circuïts del diner ens trobem amb una important elecció a fer.

L'ús del diner electrònic, ara i aquí, és un mitjà de domini i de control del poble (no protecció de la intimitat, perill de repressió policíaca, fiscalitat fàcticament arbitrària..).També se'ns presenten tres opcions: 1a. Negar radicalment qualsevol ús del diner electrònic; 2a. Proposar-ne un ús amb garanties; 3a. Obviar el tema. L'electrònica, com molts dels invents humans, ha nascut en gran part com a instrument militar. Té els seus defensors i els seus detractors, uns i altres radicals. Avantatges i inconvenients, possibilitats i perills de tota mena estan sobre la taula. El seu ús pot reduir el consum de paper (i per tant de boscos) però les pantalles prejudiquen la salud; redueix els transports i el consum d'energia i de certs metalls però depèn d'una xarxa elèctrica i telefònica de qualitat; allibera molts treballs repetitius d'arts gràfiques, de secretaria, de comptabilitat i d'arxius, però crea *dependència*; dóna gran autonomia i maleabilitat d'ús però també una gran concentració d'informació en mans de pocs... De fet la implantació actual de la informàtica en el camp de la moneda

(monètica) ofereix avantatges pràctics (menys paperassa, autogestió de serveis bancaris, més seguretat contra robatori o frau...) però alhora no protegeix la intimitat de les persones front de possibles repressions policíaques i fiscals ni contra l'acció de qualsevol persona amb objectius delictius (suborns, manipulació de dades...). En el context occidental tenim de nou tres opcions: 1a. La negació de l'ús del diner electrònic comporta l'accentuació dels sistemes de pagament tradicionals (papermoneda) i no resol, en les societats complexes actuals, cap de les crítiques fetes fins ara a aquest tipus de diner. A més, la crítica-negació de la informàtica si no esdevé real -per manca de suport popular o per la pròpia dinàmica científico-tècnica creada a Occident- es pot convertir, de fet, mancada d'alternativa, en la seva consolidació, 2a. Les garanties d'un ús democràtic del diner electrònic inclouen un conjunt de mesures polítiques (voluntat de prendreles, sistema fiscal automàtic no personalitzat), judicials (independència organitzativa, financera i documental) i tècniques (separació de la informació "comptable" socialitzada i de la informació "personal" protegida judicialment en "xarxes telemàtiques" paral.leles de contractació automàtica entre el processament comptable (executiu) i el personalitzat (justícia). 3a. **Obviar el tema** considerant que no és important, per un o altre motiu més o menys interessat, és, de nou, deixar les coses com estan, excepte que hom tingui una capacitat d'actuar en altres fronts que indirectament modifiquin aquest.

De nou la hipòtesi que considerem més adient és la segona i per concretar-la proposem: 1er. La supressió de tot diner anònim (substitució per un únic sistema de diner electrònic per a tots: rics i pobres, governants i governats). 2on. La protecció de les dades personals (amb únic accés del propi interessat i d'una Justícia independent en cas de documentar una sentència). 3er. La socialització de les dades comptables per anar més enllà de la planificació centralista i el caos mercantilista; per equilibrar la massa monetària tot evitant la inflació-deflació; per redistribuir l'excedent solidàriament i millorar/superar els sistemes fiscals actuals. Optar per la segona hipòtesi és certament arriscat, perquè, al costat de grans possibilitats, es corre el perill de legitimitzar la primera opció (la monètica com a control del poble sense que el poble controli el qui controla). És per evitar aquest perill que cal ser molt clar en les condicions d'aplicació de la monètica: 1a. **La substitució de tot tipus de moneda anònima** per un sistema de comptes corrents personalitzats activitats per targes intel.ligents que assegurin la "factura-xec" de cada acte "monetari" de tal manera que no pugui circular, sense deixar rastre, diner negre corruptor i anti-solidari. 2a. **La protecció de les dades personals**, no garantida per cap dels actuals sistemes democràtics, fiscalistes i monètics, és fonamental. Aquesta protecció ha d'ésser assegurada al màxim amb un conjunt de mesures coherents al tipus de mercaderies, preus, llocs, qualitats ecològiques... han d'estar a l'abast de tota la població de forma intel.ligible a

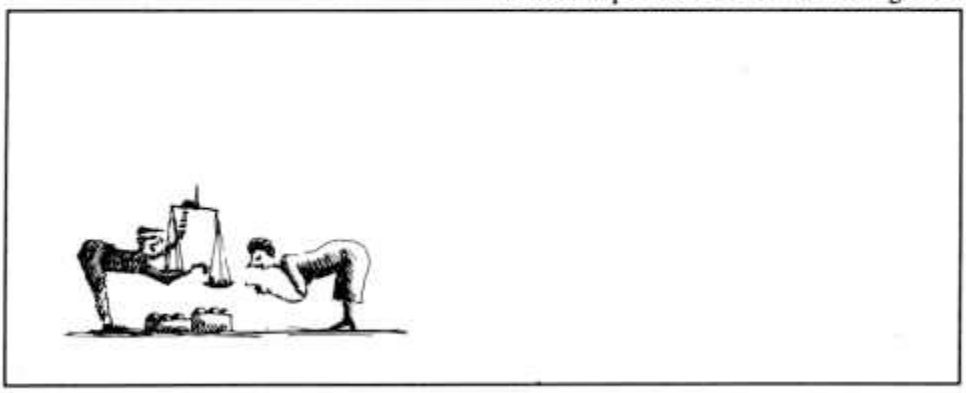

cada nivell d'interès. **Aquesta socialització de la informació econòmica** pot permetre un ventall de possibilitats fins ara vetades per la irracionalitat del sistema monetari: la no manipulació de les dades pels poders; la presa de consciència popular dels resultats de les accions dels diversos agents del mercat; la superació del dirigisme irresponsable de l'economia per part de les empreses o de l'estat amb els malbaratments conseqüents de recursos; l'equilibri automàtic entre massa monetària activada i valor de les mercaderies venudes i, per tant, control de la inflacció-deflacció monetàries; la captació dels excedents reals, equilibradors i potencials cara a la seva distribució solidària, via salaris socials, entre la població i com a sistema per desmercantilitzar i desestatitzar les funcions i activitats "culturals"; la millora, en l'equitat i simplificació, dels burocràtics i disfuncionals sistemes fiscals actuals.

El diner electrònic així acotat pot esdevenir un instruments alhora de responsabilització documentada i de llibertat d'acció, de solidaritat social (socialisme) i de llibertat personal (democràcia), de creació de riquesa i de redistribució dels excedents; de separació i lliure tria personal entre activitats mercantils (afany lucratiu) i activitats comunitàries-liberals (afany no-lucratiu), de centralització informativa i de descentralització d'acció (individus, comunitats, barris, municipis, comarques, nacions, empreses, entitats...), de quantificació dels materials i energies dissipats o degradats i de recapte de fons per a la seva protecció o substitució. La moneda pot esdevenir una peça clau d'unes noves regles de joc social, noves regles de joc que tot i estar fonamentades en la cultura occidental formal (llibertat, mercat, democràcia, estat de dret...) volen ajudar a dotar-les de més contingut real per intentar obrir nous camins més enllà dels poders fàctics, més enllà de la destrucció de la natura (de la pròpia destrucció), més enllà dels límits d'aquesta mateixa cultura occidental autosuficient esdevinguda colonitzadora i do-

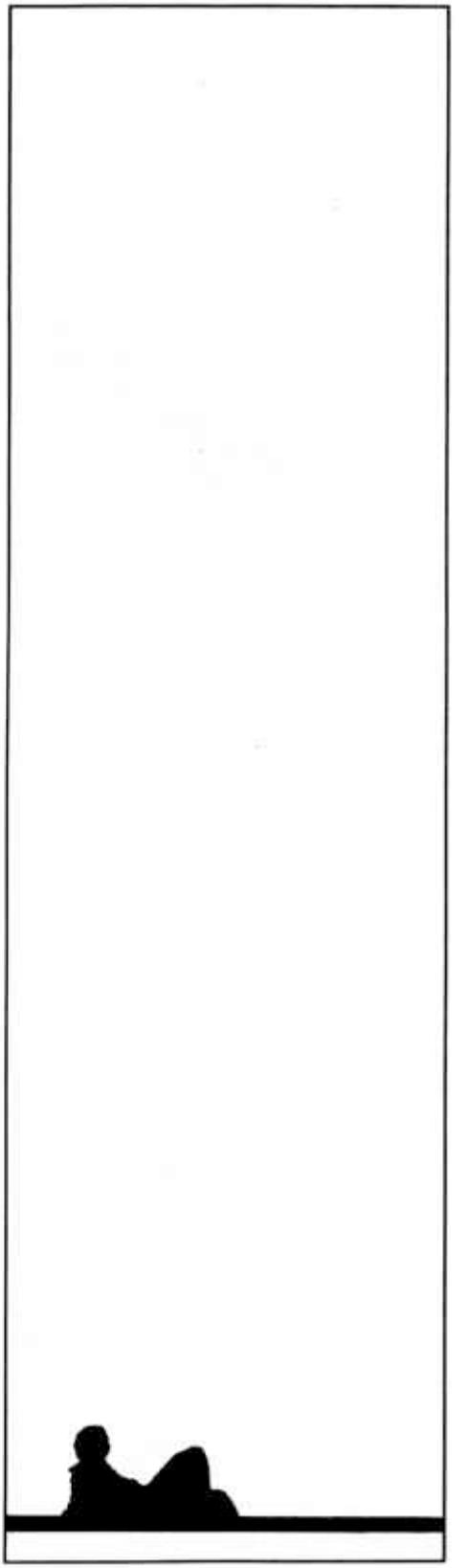

minadora de cultures mil.lenàries que, amb unes regles de joc internacionals, puguin aportar altres camins al "desenvolupament sense fi" i a la "monetització de la vida". La moneda personalitzada i informativa pot ajudar (treure obstacles) a què la llibertat no amagui la irresponsabilitat, que el mercat no sigui la causa de la misèria, que la democràcia no es redueixi a un vot en blanc als partits més ben comprats pels poders fàctics, que la cultura, la ciència, l'educació, la sanitat, la informació, surtin del parany del públic o del privat com a sistemes còmplices de la seva manipulació; que la presa de decisions des de la base pugui ésser compatible amb la informació clara i transparent de les altres decisions en els diferents nivells, és a dir, que la informació no esdevingui poder contra el poble, sinó la seva arma contra les temptacions de poder i el centralisme estatista; que els recursos naturals siguin considerats, efectivament, patrimoni comú i que el seu ús porti una compensació suficient per a la seva protecció, reciclatge o substitució...

En definitiva, mentre que el canvi de valors, de costums i de comportaments acostuma a ser lent i esdevé perillós exercir-lo des de fora de les persones per pressions ideològiques o religioses, el canvi instrumental, viable tècnicament avui, d'una eina hipotèticament clau, segons dramàtics resultats històrics, pot ajudar a plantejar noves regles de joc més netes lliures, solidàries i responsabilitzadores que les actuals. La hipòtesi central és que l'estat de dret i l'equitat econòmica formalment proclamats per la cultura Occidental són impossibles d'aconseguir amb el vigent sistema monetari. Amb un nou tipus de moneda podrem experimentar si aquesta és realment una peça clau que afavoreix la generació d'una nova civilització o si és, en canvi, un element sense importància. Reformes i revolucions han demanat/exigit/obligat a una adhesió incondicional a la nova cosmovisió parcial o total que proposaven, un canvi de mentalitat, de fe. El canvi d'estructures mentals o de classe conduiria a un canvi global en tots els aspectes de la vida, de grat o per decret. És contra aquestes visions que "han canviat tot per no canviar res" i és, alhora, contra el "passotisme" que han generat llurs fracassos que aquesta proposta d'un canvi instrumental assaja de modificar el marc de referència on s'han situat fins ara les reformes i les revolucions. Sense demanar un canvi d'ideologia ni de fe, sense atacar allò que cada societat considera intocable, es proposa només un acord sobre la modificació d'un instrument que permeti responsabilitzar, optimitzar i modificar les regles de joc que cada societat estableix. Es tracta de modificar el sistema monetari i amb ell, de manera indirecta, aquells aspectes disfuncionals del sistema social. Així, modificar el tipus de moneda esdevé una condició necessària, però no suficient, per a construir unes noves regles de joc social en la mesura en què observem que el tipus de moneda actual conserva, alimenta, incrementa i fa immodificables les estructures de poder i gran part dels problemes contemporanis: explotació fora mida de la natura, dominació de les cultures no occidentals i de les nacions-ètnies, marginació de la majoria dels ciutadans, dels treballadors i de les dones del món.

Martí Olivella Solé, ha estat coordinador del Centre d'Estudis Joan Bardina dedicat al disseny de models socials alternatius. Actualment col.labora en la constitució d'EuroConcern una nova entitat que, en l'àmbit europeu, promou l'elaboració d'un nou marc polític i econòmic superador dels sistemes que fins ara l'han dividit.

LA "GUERRA FREDA" HA ACABAT. IMPEDIM LA CONTINUACIÓ DE LA GUERRA.

Aquest cop, acceptem el repte?

Lluís Botinas

Agafant com a pretexte la crisi del Golf, l'autor del present article ens planteja la necessitat de donar una alternativa global a l'actual situació del món. Alternativa que superi els convencionalismes i les limitacions en què, tant els moviments anomenats revolucionaris com els alternatius i ecologistes, es troben en l'actualitat.
En Lluís Botinas darrerament ha estat especialment sensible per l'afer de la Síndrome Tòxica, i ha publicat tota una sèrie de treballs sobre aquesta temàtica a diverses revistes.

Using the Persian Golf crisis as an excuse, the author of this article suggest the need of giving a global alternative to the current events in the world. An alternative that schould overcome the conventionalisms and the limitations to which the so-called revolutionary, alternative and ecological movements are currently engaged.
Lately, Lluis Botinas has been specially sensitive to the "Toxic Sydrome Affair" and has published a series of writings on this subject in various reviews.

Pro la krizo de la Golfo kiel preteksto, la aŭtoro de ĉi tiu artikolo starigas la neceson doni tutecan alternativon al la nuna monda situacio. Alternativo kiu superu la konvenciojn kaj la limigojn kiujn havas nun kaj la tiel diritaj revoluciaj movado kaj la alternativaj kaj ekologgiaj.
Lluís Botinas lastatempe estis speciale sentema pri la afero de la Toksa Simptomaro kaj publikigis diversajn skribaĵojn pri la temo en pluraj revuoj.

El que tramposament s'anomena "conflicte del Golf Pèrsic" ens planteja **de nou** un desafiament que fins ara hem anat postergant: elaborar una estratègia mundial i global que ens permeti avançar vers la... victòria. S'ha de desenvolupar l'enorme potencial social-polític-tècnic de l'enfoc ecologista, el qual actualment es troba reduït a un estret mediambientalisme local. Acceptar aquesta responsabilitat es, al meu modus d'entendre, la principal lliçó del balanç tant de la fallida dels moviments massius (obrer, pacifista...) com de la impotència (verds, alternatius, feministes...) per a generar moviments **qualitativament** transformadors.
I assumir-la no és pas un problema de mitjans. El què passa amb *Die Grünen* ho mostra. Tenen diners, tenen infrastructura, tenen gent, però ho bé no han sentit pas aquesta necessitat o bé no s'han atrevit a abordar-la. Ho confirma el que passa a Alemanya: varen convertir en tabú el tema de la divisió; el procés d'"unificació" els va agafar per sorpresa; primerament es van oposar a ella, però en no tenir res de nou en nom de què fer-ho, varen aparèixer com a defensors del vell *status quo*; després varen rectificar, adaptant-se democràticament a la "voluntat popular"; i no tinc informació sobre si aconsegueixen superar aquesta inesperada (!!!) crisi.
Es tracta de decidir-se a començar. En el procés ens capacitarem, individualment i

col.lectiva, superant els nostres límits. O no, ja que no hi ha cap garantia que ho aconseguim. Però som responsables d'intentar-ho.

Adelanto aquí alguns elements - a aprofundir- que hem semblen centrals. És una primera contribució a uns debats i elaboracions que no deixaran d'ésser durs i difícils, però que tanmateix considero imprescindibles.

* Esforçarse en formular en positiu quina cosa es vol, o altrament dit, què significa "victòria". S'ha de superar la tradicional negativitat dels moviments pretesament revolucionaris. Dir no a alguna cosa únicament permet un avenç significatiu si queda clar des de quina orientació alternativa es parteix - i millor si hi ha propostes o pràctiques. Ja que des del futur desitjat s'analitza i s'actua en el present, i es revalora i es treuen lliçons del passat. Alguns dels components del futur que proposo: una societat mundial -amb la conseqüent ressituació de les comunitats intermèdies- construïda pluralment i voluntària; nous valors centrals (prioritat de la sabiduria i dels coneixements; atracció per la cosa diferent; inventiva; sinergia...); en conseqüència, noves activitats (contínua conflictivitat de nou tipus entre projectes en positiu; comunitats voluntàries d'actuació...), nou associacionisme, nova individualització en una nova socialització, etc...

* Afirmar, rotundament però argumentada, la nostra incompatibilitat amb la concepció occidental moderna de la vida i del món. I això bàsicament per tres raons, les quals enuncio per ordre invers al seu grau d'acceptació actual: 1)- perquè destrueix la natura, el planeta i amb ell totes les espècies aeròbiques, inclosa la humana. 2) perquè destrueix els seus "ciutadans", ja que -en contra del que creu la immensa majoria, inclosos els ecologistes i els alternatius- les seves solucions a les anomenades necessitats bàsiques (alimentació, salut, habitatge, vestit, transport, educació...) són dolentes i estan generant una catàstrofe tant fisiològica com mental; 3)- malgrat no ocasionés aquestes destruccions, perquè el tipus humà que ha inventat (el "homo-economicus-patrioticus-democraticus-et-cientificus") és un ser molt limitat i mesquí. En conseqüència, ens oposem a la continuació de l'ordre que Occident ha imposat al món.

* La "guerra freda" -que en realitat fou calenta en més de tres-centes zones, això sí, no occidentals, ha acabat i ho ha fet amb un vencedor (els USA i el seu bloc) i un vençut (la URSS i el seu ex-bloc). Això té varis efectes importants: a) desapareix, per ara, el perill de guerra nuclear mundial; ja que els vencedors tenen les mans lliures per actuar (gairebé) impunement. b) finalitzen les regles del joc establertes, en part, des del 1917, i sobretot, des del final de l'anomenada II Guerra Mundial; per tant queda obert un període de pugnes per a veure, qui, què, com...s'estableixen les noves normes. c) queda clarificat per a tots, el que només petites minories defensaven abans: que la confrontació Est-Oest tenia lloc entre l'Est i l'Oest d'un mateix pol, és a dir, Occident; per tant el bloc vencedor té l'exclusiva per a prosseguir l'occidentalització del món, a la qual contibuïen tant l'un com l'altre bloc, competint pel que no eren més de matisos d'un mateix model.

* Acabada la "guerra freda", s'intensifica la Guerra amb majúscules: la d'Occident per a prosseguir l'occidentalització del món. Aquesta és en realitat la primera, llarga i vertadera Guerra Mundial. I ha avançat i ho continua fent per diversos canals, probablement més eficaços que els militars. "L'ajut al" i" l'educació per al" desenvolupament és un d'ells. Contribuir, àdhuc de manera abnegada i amb campanyes d'alfabetització, de vacunació,etc... a què els "pobres del Tercer Món" tinguin accés als "avantatges i avenços dels països desenvolupats", converteix en còmplice d'un atac sense precedents al conjunt de l'espècie humana perpetrat per dues de les seves fraccions: l'occidental i l'occidentalitzada, ambdues occidentalitzadores.

*El "conflicte Nord-Sud", el qual apareix substituint el conflicte "Est-Oest", és bàsicament intern d'Occident i ajuda, com l'altre, a l'occidentalització del món. En efecte, el que s'anomena com a Sud són estats-nació -invent europeu exportat a tot arreu-

sorgits de processos de descolonització o d'independència- negociats, més o menys tard amb la metròpolis i dirigits per minories -educades en les universitats occidentals- entossudides en realitzar el model occidental: estats moderns, industrialització, proletarització, destrucció de l'agricultura tradicional, consum modern, guanyar lloc "en el concert de les nacions",etc... Una hipotètica victòria del Sud significaria en realitat una victòria -possiblement pírrica- del Nord, ja que va ser el Nord qui va engendrar el model que per fi el Sud aconseguiria materialitzar.

* Una raó més per a oposar-se tant al "desenvolupament del Tercer Món" com a la "victòria del Sud" -insisteixo, per tal que no hi hagi malinterpretacions tendencioses, que aquestes oposicions són conseqüència d'una oposició prèvia i radical tant al: "desenvolupament del Primer Món i del Segon Món" com a la "victòria del Nord"- és que la incorporació de més milions de persones a la "forma occidental moderna de viure"- en realitat, forma de morir i de matar- implicaria una càrrega encara major sobre el planeta i escursaria els terminis per a la seva destrucció.

* Hi ha un tipus de "conflicte" que sí proposo d'impulsar. Es tracta del diàleg entre (inicialment minories de) les distintes i nombroses civilitzacions que segueixen (afortunadament) existint sobre la Terra. Sí, aquestes civilitzacions que són escombrades precisament quan es parla de "Tercer Món" o de "Sud". Resulta que els occidentals, en mirar el món amb les seves ulleres econòmico-patriòtico-democràtico-científiques, l'únic que veuen són masses de pobres i ignorants als que la majoria volen seguir expoliant mentre que una minoria (progressista, "revolucionària" i plena de bones intencions) preten ajudar a "civilitzar-se i a progressar"... la qual cosa seria la pitjor de les expoliacions. Però en realitat aquestes masses constitueixen -en graus diversos, segons hagi estat la incidència de les diferents variants de dreta o esquerra d'Occident- comunitats mil.lenàries basades en altres concepcions de la vida i del món. Precisament CONTRA aquestes comunitats s'ha construït els estats-nació que constitueixen el "Tercer Món" i el "Sud"; no és casual que, per exemple, una major crisi del "Perú" i de "Bolívia" signifiquin un reforçament de les comunitats andines... i a l'inrevés.

* El diàleg civilitzacional serà conflictiu per dues raons com a mínim. Perquè sempre és difícil posar a debat i sotmetre a crítica el què és bàsic d'un mateix i de la "seva gent"... perquè s'acostuma a desconèixer. I perquè (suposo que) cap civilització té ja polides les respostes als nous problemes plantejats. S'ha d'elaborar contra rellotge un futur nou que (com a mínim en gran mesura) haurà de ser comú. Tota civilització -també Occident, àdhuc el modernté aportacions a fer i innovacions a proposar. Aquest pot ser el camí per a la construcció, anteriorment apuntada, plural i voluntària d'una societat mundial.

* Portar endavant aquest diàleg civilitzacional conflictiu -però- inventiu que per-

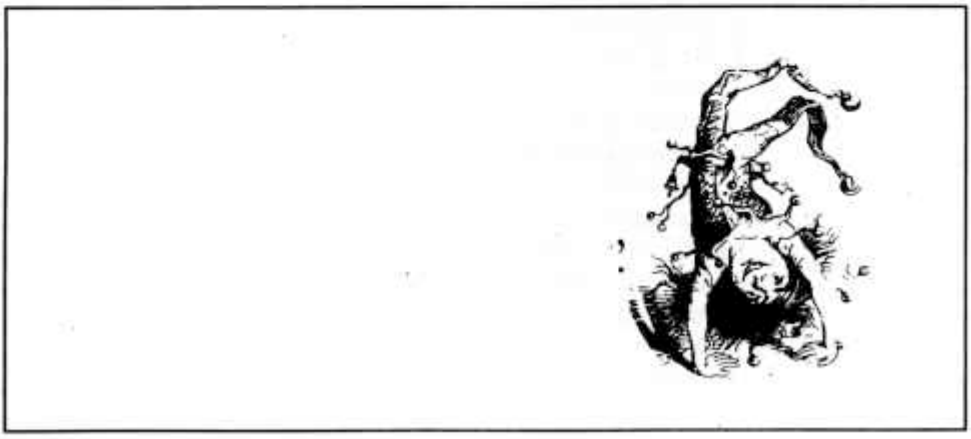

en llaç full informatiu
núm 42 / 1990
D.L. B-19.976/1981 ISSN 0214-6711

"EL LLIBRE"

Durant aquest darrer any, tant en les pàgines del FULL INFORMATIU com del VIA FORA!, hem fet referència sovintejada a un treball que portem entre mans: un llibre que, segons en quin moment, sembla que tracta del voluntarisme; en altres ocasions, sembla que el tema central sigui el treball; tampoc no falta l'oportunitat de sospitar que el nucli del mateix sigui la cultura popular... Degut a aquest aparent girigall, i a què el projecte en qüestió és de cabdal importància per a ENLLAÇ, hem pensat que fora bo parlar-ne obertament i eliminar l'involuntari cripticisme que sembla planar-hi pel damunt.

GÈNESI DEL PROJECTE

Davant la creixent professionalització de la nostra societat, ENLLAÇ hem anat reaccionant, entre d'altres maneres, tot defensant una actitud voluntarista en tots els ordres de la vida. No és en va que un dels indicadors d'aquesta professionalització sigui el menyspreu amb què es tracta el voluntarisme, alhora que des de determinats sectors s'utilitza el treball voluntari com a control de les inquietuds socials, no gaire ben definides, del jovent.

Dins d'aquest marc durant el curs 1987/88 vam celebrar el debat sobre el voluntarisme, alguns documents del qual vam publicar en ELS VIA FORA! de l'època. Precisament aquest debat, fet amb la participació de diverses persones i entitats tant de casa nostra com de l'estranger, ens va permetre obrir la perspectiva del tema i relacionar-lo d'una manera molt més global amb altres aspectes dels mons sòcio-cultural, polític i econòmic.

Un cop acabat el debat, ens vam trobar amb la necessitat de comunicar un munt de reflexions que corrien el perill de quedar tancades dins del cercle d'assistents al debat. Alhora, la dinàmica creada pel mateix ens feia continuar l'estudi i l'aprofundiment del tema amb nous punts de vista. Tot plegat, i gràcies al detonant d'una trobada inesperada en el subsòl de Barcelona, ens va fer plantejar la possibilitat d'elaborar un llibre amb el resultat dels estudis i reflexions fets al respecte.

EL LLIBRE

Començem aquest treball amb la necessitat de definir una nomenclatura bàsica que ens permeti desenvolupar la tesi del mateix: l'actitud voluntarista és imprescindible per a tota millora global de la societat.

A partir d'aquí, exposem una teoria de l'acció humana que ens du a plantejar-nos la cultura com a fruit d'aquesta acció. Més concretament, intentem teoritzar sobre la cultura popular.

Un cop vista la cultura com a producte humà, ens centrem en un aspecte essencial d'aquesta: el treball. En fem un recorregut diacrònic i analitzem especialment les activitats singulars que al llarg del temps i de l'espai han jugat un paper cabdal en la reproducció de les societats: les professions. Tot reprenent el tema inicial, estudiem l'actitud voluntarista i n'historiem les manifestacions de l' últim segle a Catalunya.

Això ens porta a analitzar els moviments

socials, les diverses formes adoptades per aquests en cada moment, les diverses xarxes de dinamització sòcio-cultural... Fins arribar als "nous moviments socials" i a l'anomenat "moviment alternatiu".
Després d'una gran reflexió conjunta, el treball acaba amb la publicació de propostes d'acció dins del món sòcio-cultural.
Tot plegat es desenvolupa al llarg de set capítols, el contingut general dels quals és el següent:
Capítol 1. Terminologia.
Capítol 2. Cultura popular.
Capítol 3. Treball/professions.
Capítol 4. Voluntarisme.
Capítol 5. Món sòcio-cultural.
Capítol 6. Alternativitat.
Capítol 7. Reflexions/propostes.
Cadascun dels capítols és elaborat amb una metodologia pròpia. Intentem que aquest procés sigui força participatiu, amb la col.laboració de gent procedent de diversos camps. El perill de desconnexió entre capítols, degut a la singularitat de cada tema, de la gent de l'elabora i del mètode usat, pretenem salvar-lo mitjançant la cordinació i la redacció final de tots els capítols per un mateix equip, format per membres d'ENLLAÇ.
Per acabar, volem remarcar especialment la bona acollida que aquest projecte ha tingut des del primer moment per la Fundació Serveis de Cultura Popular, la qual ha "apadrinat" en subvencionar materials de treball, ajudar l'avaluació del procés i garantir-ne la publicació. Preveiem que tot el material publicable estarà a punt cap a l'estiu del 91.

COM CONFECCIONEM EL VIA FORA!

Moltes vegades, quan estem immersos dins de l'elaboració d'un VIA FORA!, hem comentat que seria interessant explicar com es confecciona, parlar dels esforços de molta gent que, anònimament i voluntària, col.labora i fa quelcom perquè vosaltres pogueu tenir trimestralment un nou exemplar a les vostres mans.
De fet, durant aquests quasi vuit anys d'edició ininterrompuda, hem sofert lògicament, una evolució. Editar vint-i-vuit números ens ha permès de tenir una experiència i de viure tot un procés que valorem com a molt important.
A més a més, creiem que tot i que es dongui per suposat, és molt important destacar i fer públic que tirar endavant una publicació d'aquest tipus, requereix l'esforç de molta gent, molta més de la que signa i/o surt publicada als crèdits de la penúltima pàgina.
Així doncs, amb la consciència del que acabem de dir, us exposem a continuació el procés de recollida de material, d'elaboració, de selecció, de muntatge, d'impressió... d'un VIA FORA! normal, com per exemple el que teniu a les vostres mans.
A nivell tècnic, l'objectiu principal sempre ha estat el d'oferir una publicació digna, austera, amb contingut i el més econòmica possible, amb un disseny en acord amb els objectius de ser una eina de comunicació, interrelació i intercanvi entre la gent culturalment activa.
Hem anat concretant un tipus de maquetació i d'"estil" força estable i creiem que coherent.
El material que us anem oferint ens arriba per diferents vies. Les més importants són: els treballs que el propi grup d'ENLLAÇ realitzem en les nostres trobades d'autoformació, els quals van signats la majoria de vegades de manera col.lectiva; les col.laboracions de persones que ens demanen que se'ls hi publiqui quelcom i que ENLLAÇ creiem interessant; traduccions d'articles de revistes estrangeres que periòdicament ens arriben en virtud de l'acord

d'intercanci; articles que demanem de manera expressa a persones i/o entitats concretes per tal de donar a conèixer opinions, experiències, projectes...
La selecció de material es fa en reunions monogràfiques a partir de les diferents propostes que fan els membres del grup.
Un cop es comença a tenir clar el diferent material publicable(que en el cas de l'obtingut en llengües estrangeres s'entrega a diferents col.laboradors-es perquè el traueixin al català), es comença a dissenyar la línia general de contingut del número concret. Sempre s'intenta que tingui un equilibri pel que fa la temàtica dels articles, procurant que no n'hi hagi cap que domini de manera especial. Cal tenir present que és una tasca força lenta, per la qual cosa els articles que es traueixen no són publicables per regla general, fins un, dos o més números després d'encarregar la traducció. De fet, és força normal i fins i tot aconsellable el treballar amb material que es publicarà un o més números més tard ja que et permet de tenir un coixí per a poder-te emmotllar als diferents imprevistos que sempre surten. Nogensmenys, hi ha articles que per la seva actualitat no poden esperar i s'han de publicar al més aviat millor.
Tots els membres d'ENLLAÇ tenim coneixement de les diferents propostes i del procés en què es troba l'elaboració del VIA FORA!. Tanmateix, en no ser el VIA FORA! l'única activitat del grup, la dinàmica de l'edició així com la coordinació general i responsabilitat concreta recau en alguns dels seus membres.
El voler fer una publicació participativa és sempre força difícil, ja que significa temps, energies, discussions... En aquest sentit, sempre és laboriós el realitzar textos de manera col.lectiva. "Sota la ploma" i els articles editorials són dos clars exemples del que estem dient.
La redacció d'aquests tipus d'articles l'assumeix, per regla general, una sola persona, però en base als criteris i opinions que s'han abocat en les diferents discussions i valoracions col.lectives. Tanmateix, si el grau de discòrdia i/o manca d'aprofundiment és notòria, l'article en qüestió és signat pel seu autor. En el cas dels editorials, però, sempre han estat assumits pel grup.
Un cop seleccionat, traduït i concretat el material a publicar, s'inicia el procés d'autoedició electrònica. Per fer-vos una idea del treball que això significa, cada VIA FORA! suposa un promig de 250.000 espais mecanografiats.
La introducció d'aquest material es fa voluntàriament i en col.laboració amb els equips d'autoedició de l'empresa que imprimeix el VIA FORA!.
Un cop introduïts i corretgits els articles, s'efectua la maquetació mitjançant ordinador, seguint la pauta de disseny característic del VIA FORA!. La selecció de gravats i de material gràfic es fa sempre al final i està en funció dels espais que hi ha. Tanmateix, sempre s'intenta que cada dues pàgines hi hagi un requadre il.lustratiu del tema que es tracta en l'article.
Un cop numerades i editades les pàgines "originals", es fan els fotolits i es munten per a la seva posterior insolació en planxes i impressió en offset.
L'última fase és la de l'enquadernació.
Un cop arribats aquí, tenim a les nostres mans mil exemplars del VIA FORA! que cal trametre. Cal, a continuació, editar les etiquetes dels "escollits" que rebran el VIA FORA!, ensobrar-los, empaquetar-los per pobles, ciutats, comarques... i portar-los a correus, perquè amb més o menys puntualitat arribin a les vostres mans.
Com podeu veure, es tracta d'una feina relativament complexa però que necessita d'un procés concret i coordinat de força gent. Persones que moltes vegades no formen part del nucli d'ENLLAÇ, però que creuen en la utilitat del VIA FORA! i del nostre treball. Tasques que s'han de fer moltes vegades a deshores.
Només una cosa per acabar. Un cop llegit aquest petit guió explicatiu de com es confecciona un VIA FORA! no penseu pas que ho tenim tot solucionat. Necessitem noves col.laboracions i ajuts per anar millorant aquest treball i per poder-lo fer més participatiu, una de les millors garanties de la seva supervivència.

---

en
lac

meti abordar de diferent manera els greus problemes plantejats i així de manera conjunta concebre solucions inèdites, exigeix idear i assajar noves formes de relació i de funcionament. De manera particular, s'ha de superar el partit i les internacionals. La capacitat d'inventiva en aquest àmbit és també decisiva; desborda la dimensió organitzativa per a ésser un component fonamental del contingut. Intueixo que el nou associacionisme necessari serà el factor bàsic de la transformació del món -l'equivalent al "subjecte revolucionari" del marxisme-. És responsabilitat de tota persona o grup que se senti concernit, contribuir en impulsar-lo.

Aquests "elements" aplicats al què passa des del 2 d'agost, apunten:

- En cada moment, tant el dret internacional com les fronteres dels estats-nació als que s'aplica, són cristal.lització temporal d'una determinada correlació de forces, per la qual cosa sempre hi ha vencedors i vençuts, beneficiats i perjudicats. Quan els infringeix un poderós (relatiu) -USA a Panamà o Granada; Israel a Gaza, Cisjordània o Líban; Síria al Líban... sol no tenir greus conseqüències; quan ho fa un dèbil (relatiu) el qual pretén millorar la seva situació, pot desencadenar grans moviments. Els nostres posicionaments no poden partir d'aquestes suposades "realitats inamovibles" ni de discussions sobre "raons històriques" o sobre "qui va atacar primer", sinó del futur que volem i pel que actuem.- La ràpida reacció militar de Bush correspon a un desig que els USA millorin la seva posició de cara a la confecció de les noves regles de joc mundials. Aquesta pugna pel lideratge presideix també l'actuació de les potències europees. Probablement, això és més important que garantir militarment el subministrament de petroli -supost previst i semiassajat des de fa quinze anys.
- El "xantatge del petroli" fet pels governs - i les grans companyies petroleres, que sens dubte estan fent literalment el seu agost- als ciutadans, facilita, paradoxalment, la seva adhesió i acceptació de sacrificis a fi de "salvaguardar el nostre elevat nivell de consum i el nostre estil de vida".
- La (llevat d'informació fins ara no disponible) manca d'oposició popular -ni manifestacions ni desercions- en els diferents països occidentals s'explica per l'actitud mencionada. El consens és encara més fort darrera l'enfonsament de la crítica marxista -àdhuc no deixava de ser interna al sistema.
- La participació militar espanyola correspon al desig del govern de també ser partícep a l'hora de repartir el botí.
- Les manifestacions -cap deserció, sembla ser- hagudes a Espanya no qüestionen el fons sinó tan sols l'enviament dels vaixells o que hi hagi soldats de lleva. Significativament, Julio Anguita comença el seu article afirmant:*Es evidente que la aventura militar de Hussein requiere una respuesta.*

Considero que aquest tipus de ressistències formals són insostenibles. Les persones lluiten arriscadament quan veuen un què, i no per un com.

- El nostre rebuig a l'actuació dels països occidentals no ens fa recolzar l'altre bàndol. La funció occidentalitzadora de Sadam Hussein queda clara per l'evolució donada a l'Irak i pel seu paper jugat -armat pels dos blocs d'Occident- contra el que sí tenia un fort component anti-occidental: la revolució islàmica iraniana.

Hagi o no guerra -i em temo que sí n'hi haurà- i acabi com acabi aquest enfrontament, la nostra principal responsabilitat **avui** és aprofundir la formulació i posta en pràctica de la nostra proposta de futur, afinar des d'aquí les nostres anàlisis i les nostres propostes sobre aquest i altres aconteixements, i establir xarxes associatives amb les minories de qualsevol lloc que, amb totes les diferències existents, acceptin entrar en relacions mútues.

Lluís Botinas i Montell

EL DINER, RES A VEURE AMB MI?

Francesc Xavier Saludes

A VIA FORA! creiem que és força saludable trencar tòpics. Si més no, qüestionar-se aspectes de la vida que, ja sigui per rutina, ja per esma... són considerats inalterables i eterns.
Doncs bé, l'autor del present article aprofundeix dins del concepte del diner i la seva relació directa amb cadascú de nosaltres, dins d'una anàlisi global de la qüestió.

In VIA FORA! we believe it is very healthy to break topics. And if not, at least to question some of the aspects of life which, either by routine or by instinct, are considered unchangeable and eternal.
The author of this article deepens into the concept of money and its direct relationship with each one of us, within the global analysis of the subject.

Ĉe VIA FORA! ni opinias ke estas bone rompi rutinaĵojn. Almenaŭ dubi pri aspektoj de la vivo, kiuj pro rutino aŭ pro inercio... oni konsideras ilin nemodifeblajn kaj eternanjn.
Nu, la aŭtoro de ĉi tiu artikolo enprofundiĝas en la koncepton pri la mono kaj ĝia rekta rilato kun ni ĉiuj, ene de tuteca analizo de la afero.

El paper central del diner en la vida humana no és res de nou. El diner sempre ha acompanyat l'home en els seus viatges a través de la història prenent formes diferents i diverses. En algunes societats els grans de cacau feien la funció de diner, en altres les conquilles de mar, en altres els caps de bestiar i tants d'altres exemples que podriem veure. Avui dia, unes dades d'ordinador serveixen per a la mateixa funció.
El diner comença a ser una cosa pública quan l'home desplega la seva individualitat en una determinada època històrica i s'allibera dels llaços sanguinis, dels valors tradicionals i, especialment, dels estats primaris de consciència. Al llarg de la història sempre hi ha hagut els que han controlat la circulació del diner: en temps antics això era funció dels sacerdots; avui és competència dels banquers.
La realitat econòmica dels nostres dies ens mostra signes de desequilibris, uns més greus que altres, com l'atur endèmic, la destrucció indiscriminada dels recursos naturals, el deute creixent dels països subdesenvolupats, etc... Tot això queda com amagat en un ball de xifres que molts de nosaltres no acabem de comprendre. Sabem que el diner té molt a veure amb aquests fenòmens, però no volem o no podem comprendre que aquests i no altres són els efectes de l'ús que fem del nostre diner i

l'actitud que tenim vers el què representa. Mai abans, l'home ordinari havia tingut una relació tant estreta amb el diner. Estem en un moment històric on tothom hauria d'ésser conscient de la natura social del diner i de les conseqüències de l'ús que en fem. La nostra relació amb el diner ens mostra com a individus aïllats en la societat. Treballem per diners, fem les "nostres" fortunes i només ens preocupem de nosaltres mateixos. En aquestes circumstàncies de consciència ordinària del diner, combinada amb la ignorància de la seva natura, és quan facilitem el desenvolupament d'economies especuladores, consumistes i, en definitiva, destructores de la nostra qualitat humana.

L'ús inconscient del diner inocula la nostra atenció vers la seva dimensió social, però els estómacs buits "dels qui no tenen" i les ànimes buides "dels qui tenen" ens interpelaran cada vegada més si, d'alguna manera, no encertem en sanejar l'aspecte econòmic de les nostres vides.

Una referència històrica.

Des de sempre ens han ensenyat que la vida econòmica va nèixer amb el comerç, és a dir, amb l'intercanvi de béns. Recordo la lliçó que parlava dels fenicis que venien a la península ibèrica i portaven àmfores, teixits, pintes i miralls a canvi de l'or, argent i demés metalls nobles que hom trobava en abundància per aquestes contrades. Aquests interessos fenicis, poc compresos pels nadius ibèrics de l'època, eren signe d'una cultura que ja havia passat per un procés històric més complexe.

Un detallat estudi de la literatura de les antigues Índia i Pèrsia, així com de la Grècia clàssica, revela que el diner va tenir el seu origen en el culte. Les primeres manifestacions de la vida econòmica, la caça, l'agricultura i la ramaderia estaven estretament vinculades i depenien directament de la natura. En aquells temps l'ésser humà tenia un específic tipus de consciència. Els homes sabien que hi havien uns poders més enllà d'ells mateixos, no solament forces de la natura sinó les anomenades forces del temps o del destí. L'ésser humà podia percebre aquests poders mitjançant el desenvolupament de forces que el traslladaven més enllà de la seva consciència ordinària i el capacitaven per dialogar amb els Poders Superiors -consciència màgica o oculta, tal com es denomina avui dia-. Com podia un home desenvolupar aquestes forces superiors?. En termes generals, quan hom es troba davant del desconegut es pregunta: com puc desenvolupar en mi el coneixement d'aquestes coses misterioses?

Hom ha de crear-se com una mena de buit en la seva pròpia vida, com una renúncia, una experiència de privació. Amb aquesta actitud, les forces adormides, desconegudes en un primer moment, es desperten. Aquest és el misteri del sacrifici. Tant lluny en el temps com pot arribar la nostra memòria, sabem que l'home primitiu feia sacrificis. Aquests sacrificis es basaven en l'oferiment de quelcom necessari per la vida espiritual, però que no ho era per la pròpia supervivència. D'aquesta forma hom creava un buit que feia brotar noves forces de coneixement. Alguns éssers humans, aquells que tenien accés als grans misteris i a les lleis superiors, podien transmetre aquests coneixements als seus coetanis rebent i oferint sacrificis. Els sacrificis pertanyien als deus com expressió d'allò espiritual, és a dir, expressió de la Paraula, dels pensaments, del diàleg. A través dels temps la pràctica sacrificial va permetre posar les condicions pel desenvolupament d'una nova capacitat conscient de l'home. La relació amb els poders superiors es va anar tornant una qüestió de mutua comprensió.

En la majoria de cultures de l'època va aparèixer el fenomen de les aliances amb els deus. Aquestes "aliances" eren acords mutus; els deus revelaven les lleis superiors i les lleis de l'Home, que igualment eren divines. Cal remarcar que aquests acords sorgien per mutua i lliure voluntat. Els deus no deien: "has de comportar-te així o seràs castigat"; aquesta no era de cap manera l'expressió divina, tal com pot comprovar-se en els textos antics. Es deia inequívocament, que si els homes desenvolupaven certes capacitats, els deus els correspondrien atorgant-los-hi uns poders

determinats. En aquests assumptes l'ésser humà actuava de forma totalment independent i lliure. En la Ilíada i l'Odisea hom pot veure com els éssers humans es vinculaven amb els deus en aquest sentit. Els deus donaven instruccions sobre el què calia fer i si l'home ho feia podia aprendre de l'experiència realitzada; si no ho feia perdia l'oportunitat d'avançar en la direcció indicada. Els hebreus tenien la mateixa concepció; "l'Aliança" era un pacte en el qual cada part oferia la seva aportació a l'altre i es creava un llaç mutu.

Naturalment, els responsables de l'administració dels sacrificis, els sacerdots, no podien anar a caçar, cultivar la terra o ciudar el bestiar. La seva labor era la de vetllar per l'atenció deguda a les realitats superiors i fer-les accessibles als homes ordinaris. Aquesta primera "divisió del treball" constituïa també el "primer contracte social".

Els animals destinats al sacrifici eren portats al temple i, mitjançant el foc sacrificial, eren oferts als déus. Però no tots els animals eren sacrificats, ja que una part eren destinats al manteniment dels propis sacerdots, servents i estudiosos del temple. Els sacerdots varen ser els primers éssers humans que per les seves capacitats podien atendre les necessitats profundes dels homes d'aquells temps.Aquesta situació els permeté de crear llaços entre diferents tribus i pobles.

A l'antiga Grècia, gernacions de gent assistien a les grans cerimònies com els Jocs Olímpics o les celebracions de culte dels Centres de Misteris de Delfos, Eleusis o Atenes. Aquestes cerimònies movilitzaven molta gent de diversa procedència i varen esdevenir motiu de grans intercanvis. Adhuc, aquesta situació de major capacitat conscient desenvolupada als temples va fer possible, al llarg del temps, la configuració de l'ordenament social de l'època. Les relacions d'intercanvi que es produïen entre els homes i els deus es van extendre gradualment entre els propis homes degut a les necessitats que es creaven pel fet d'assistir a les grans cerimonies. Inicialment es feren intercanvis directes de productes ("barata"), però les limitacions d'això aviat foren evidents.

Si un home tenia de portar molts xais al temple i l'experiència feia veure que podia proveir a altres que no en tenien, aleshores el temple emetia unes peces que prestava al que cedia els animals als altres; posteriorment, en ocasió de futures ofrenes, havien de retornar-se aquestes peces al temple com a acte equivalent a l'oferiment d'animals. Aquelles peces no podien ser utilitzades directament com una mercaderia i només es posaven en circulació com a penyores que facilitaven els intercanvis i els moviments de comptabilitat relacionats amb les ofrenes als déus. Per a nosaltres, homes d'avui, la característica més important d'aquestes peces és que tenien un valor simbòlic, no un valor real. Eren peces sagrades, producte dels temples. Estaven fetes d'or i, de vegades, d'algun altre metall noble.

L'or és el metall més noble. Té una especial afinitat amb la llum, expressió de l'esperit. L'or absorbeix la llum però no la reté sinó que la irradia. Excepcionalment es troba aglomerat a les terres d'al.luvió però la seva presència natural és en forma de pols fina. Quasi es podria dir que l'or és llum amb pès. Amb una densitat atòmica de 19.3 (la del plom és d'11.6) és quasi la substància més pesada. Aquesta propietat fa de l'or un metall extraordinàriament estable. No s'oxida i no es combina químicament amb cap altra substància, excepte amb el cianur potàssic. L'or roman ferm en si mateix i el fet que admeti, a la vegada, lleugeresa i pesantor revela la seva capacitat de no ser manipulat entre aquests dos pòls. En realitat és la substància més elàstica de la Terra; un gram d'or pot extendre's com un fil de dos kilòmetres i amb dos milímetres de gruix pot suportar una força de 60 kilograms.

L'or va ser la primera expressió del diner. Originalment es tractava d'un crèdit dels sacerdots als homes que oferien sacrificis; era una "ajuda" a la consciència. Tothom savia que aquelles peces pertanyien als deus i només existien per tal de facilitar l'intercanvi de mercaderies relacionades amb els actes sacrificials i que, una vegada distri-

buïdes, havien de ser ofertes al temple en ocasió de futurs sacrificis. Al llarg dels temps, aquest procés va conèixer canvis importants.

A l'antiga Roma, sota el poder dels cèsars, els romans varen desenvolupar, especialment, relacions amb els anomenats deus menors. L'home romà s'havia distanciat dels deus superiors. La vida social es va convertir en una qüestió regulada per lleis unilaterals, dictades pels homes, sense el diàleg amb els deus superiors. En conseqüència, l'ordre social es va enfonsar en l'àmbit de la personalitat de l'home i començà el procés cap al nostre estat de consciència actual. Els homes varen definir els estatuts de dret i les relacions de treball. El diner es va convertir en expressió d'aquestes noves realitats.

El diner va esdevenir una mercaderia. Un producte aliè a la realitat espiritual. L'emissió del diner responia, aleshores, als interessos del poder polític-militar establert. Així doncs, l'or, com a símbol dinerari, va passar poc a poc de ser **medi** de culte a ser **finalitat** de culte. Ací rau la disbauxa històrica. L'home, havent adquirit un nou estat de consciència, no va saber substituir l'antiga *aliança*, que li donava forces d'autodisciplina espiritual, per una nova *aliança*, que el permetès crear per ell mateix aquesta autodisciplina. Aquesta manca de forces es manifestà en la debilitat de l'home per les possessions i el poder, perllongant-se des d'aleshores en les futures generacions.

Unes consideracions pel present

I és després de segles quan ens preguntem: la realitat sòcio-econòmica que m'envolta, fruit de la concepció i l'ús actual del diner, té res a veure amb mi? Amb la meva natura humana, a la vegada natura espiritual?

De fet, la reflexió comença a partir del nou nivell d'autoconsciència del que gaudim els éssers humans actuals, els homes i dones del segle XX.

Aquesta nova realitat de l'home autoconscient ja no té res a veure amb la realitat del grec antic. Ja no necessitem sacerdots que ens facin accessibles les lleis superiors. Avui, l'ésser humà ordinari disposa de la capacitat per a portar a dins seu el diàleg diví. La reflexió interna és camí necessari i suficient per tal de trobar la resposta adient a les necessitats del nostre temps. Aquest és l'exercici espiritual que tots hem de realitzar per tal d'identificar el nou diàleg, la nova *aliança*, connectada a la nova realitat espiritual. El sacrifici troba un nou espai: el nostre interior; un nou destinatari: nosaltres mateixos -la meva realitat i la dels altres-. Una realitat inequívoca que, si fem orella, ens interpela constantment. Una

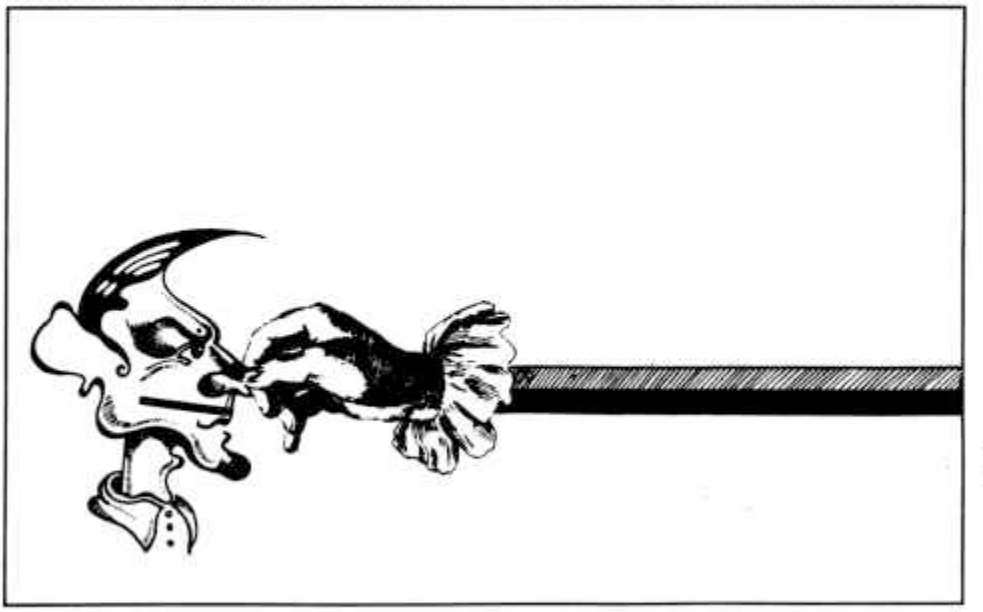

cerimònia diària, un diàleg permanent entre un mateix amb el seu interior i amb el seu exterior.

La qüestió que també es planteja ara ès: puc mirar cap al meu interior amb elements extrets de l'exterior?, puc mirar cap enfora amb un posicionament de responsabilitat que m'ajudi a explicar la meva situació interior?

Avui dia ens trobem en un món que cada vegada es fa més petit. Hem creat uns mitjans de comunicació i transport que ens porten més enllà del poble, la ciutat o la nació dels nostres avis. Els efectes del què succeeix en un extrem del món els vivim en l'altre extrem d'una manera quasi immediata. Els governs més poderosos ja no poden actuar unilateralment. Les institucions internacionals passen a ser les protagonistes necessàries d'aquest fi de segle XX. Avui dia tothom pot sentir a parlar o llegir quins són els temes de l'agenda internacional: el desarmament, els drets humans, la protecció del medi ambient i la lluita contra la droga estan en l'agenda dels països rics; el deute extern, el preu de les matèries primeres i l'ajut al desenvolupament estan en l'agenda dels països pobres.

L'ésser humà comença a reconèixer que no pot seguir pel camí anònim de l'arbitrarietat, el llibertinatge i l'egoïsme. Tots aquests afers de "l'agenda internacional" són la greu conseqüència històrica d'un procés en què l'home ha anat consolidant unes lleis apartades del diàleg intern i de l'autodisciplina.

Aquest reconeixement internacional dels problemes de la humanitat no serà autèntic si no comença pel reconeixement individual, el reconeixement personal de corresponsabilitat amb la nostra realitat exterior. Es tracta de redreçar el camí. No podem seguir contribuint a inflar el globus dels mals que ens aclaparen. Aquest redreçament l'hem de saber fer des de l'autodisciplina personal, des del diàleg intern.

Avui, que ens passejem pels grans centres comercials, pels districtes financers de les grans ciutats ens trobem amb una imatge de solidesa, de seguretat. Entitats que en "donen" confiança, medis ens els que podem exercir la nostra llibertat i podem exigir els nostres drets. Però... no es tractarà pas d'un escenari en el que es reprodueix una gran coartada?

A partir del Renaixement les relacions socials s'han anat despersonalitzant. L'implicació directa entre persones per causes de parentiu, treball, lleure o necessitats diverses ha estat gradualment substituïda per implicacions de caire contractual. Aquest procés ha permés grans progressos en la gestió i l'ordre social, però, a la vegada, ha estat l'escut on s'ha resguardat la prepotència de les institucions davant la progressiva indefensió de l'individu, la raó d'estat davant la raó personal, la lògica del poder davant la lògica de l'harmonia i equilibri social.

Abans les persones es donaven ajut i confiança a l'hora d'atendre les necessitats dels altres. Era un ajut real i una confiança real, íntima, viscuda, palpable. S'atorgaven crèdits dineraris sense ànim de lucre i les relacions de favor eren equilibrades per la força natural d'un lligam sincer. Però les necessitats dels temps portaven als homes a voler guanyar cotes d'"independència" i de "seguretat" en les relacions socials i aleshores és quan apareixen professionals del *crèdit*, professionals de l'*assegurança*, etc. Aquests professionals ja no vivien plenament les necessitats dels altres i la gent tampoc volia donar massa explicacions de les seves necessitats: el preu de la independència es va pagar en forma d'interessos mercantils (usura) i el preu de la seguretat es va pagar en forma de primes.

Però malgrat tot, ni la independència ni la seguretat han resultat ser valors que s'hagin pogut assolir satisfactòriament. De fet, els interessos dels grups financers estan darrera de les grans corporacions empresarials que són les que marquen les pautes de consum i, en definitiva, de comportament, anorreant la pretesa independència del ciutadà.

Els bancs tenen el cartellet de *reservat el dret d'admissió* i exerceixen la discriminació de clients segons els seus interessos; aplicant sense escrúpols el diner dels estalviadors, sigui finançant la producció d'armaments, empreses químiques altament

contaminants, etc . Les companyies asseguradores sempre són reacies a indemnitzar ningú i tenen al client lligat en la lletra petita de les pòlisses; el nombre de reclamacions desateses per errors de tractament en assistència mèdica és vergonyós però, és clar, la premsa no acostuma a donar dades.

Aquest procés de despersonalització i de mercantilització ha portat a l'establiment d'una societat on la lògica mercantil crea els models d'èxit social, models on el diner està per sobre de l'ésser humà i el poder instal.lat d'uns professionals freds i sense escrúpols aclapara al ciutadà, que veu com el preu de la seva pretesa seguretat i independència és cada vegada més alt.

Però heus ací la qüestió: aquesta realitat la fem possible entre tots. La manca d'autodisciplina interna ens ha portat a treure'ns els ulls els uns als altres. Estem debilitats. Les nostres energies s'escapoleixen pel broc de la inconsciència.

Hem de qüestionar-nos de forma valenta les inèrcies socials que ens aclaparen. Hem de qüestionar-nos de forma valenta les pautes de comportament induïdes. Hem de saber renunciar a les servituds del sistema social implantat. Hem de saber plantejar fermament l'objecció de consciència. Hem de saber construir unes noves lleis socials que s'apropin al designi sincer del nostre interior, que ens apropin els uns als altres.

Hem de recuperar la confiança en nosaltres i entre nosaltres, amb relacions vives, sinceres, autèntiques. Hem de recuperar les implicacions personals però des del màxim respecte i reconeixement mutus.

A partir de la reconstrucció interpersonal podrem reconstruir les institucions, donar una nova qualitat als organismes socials i, fins i tot, superar *la hipocresia obligada* de la diplomàcia i la política.

L'Estat, com a institució democràtica, ha passat de ser una institució repressiva a ser una institució gestora dels anomenats bens públics i dels nostres impostos. A l'Estat espanyol, la maquinària estatal recicla dins la pròpia Administració el 50% del Pressupost. Al 1989, si no em falla la memòria, la dotació per finançament de la indústria

armamentística fou de 300.000 milions de pessetes. La dotació per programes de cooperació internacional va ser de 3.000 milions. De cada 100 pessetes per *ajut militar* n'hi havia una per *ajut humanitari*. Ens hem lluït tots els que paguem impostos: hem contribuït a finançar una caricatura de l'*ajut*. Es això reflex de la nostra incoherència?

De fet caldria preguntar-nos: sabem realment què és ajudar? sabem realment què és donar?

Tenim molts motius que ens justifiquen el fet de donar però, responen realment a una actitud neta, sincera, autèntica?

Donem per tal d'obtenir, potser, alguna cosa a canvi. Donem perquè es tracti d'alguna cosa que ens és inútil. Donem per tal de donar una bona impressió als altres. Donem per tal d'alliberar-nos d'algun sentiment de culpa. Etc.

A la inversa, també tenim molts motius per tal d'abstenir-nos en el donar: perquè no sabran valorar-ho prou; perquè m'ha costat massa tenir el que tinc i *ser* el que sóc; perquè no m'ho reconeixeran; etc.

Però, és realment tant important el donar? Potser no ho és tant com el gaudir de **la llibertat de donar.**

Per tal de recuperar d'una manera conscient l'actitud d'ofrena del grec antic, el qual peregrinava al temple periòdicament i oferia en sacrifici els seus béns seguint la tradició del seu poble, els homes actuals hem de ser capaços de redimir els nostres béns, de redimir el nostre temps, en definitiva de **redimir el nostre diner**, de desposeir-lo de la seva qualitat d'objecte de culte i reintegrar-li la quantitat de medi de culte. Per extensió, hem de fer dels nostres recursos un medi d'expressió del diàleg intern, un medi d'expressió de la nostra autodisciplina espiritual. Mai no hem d'acceptar que els moderns *sacerdots* del diner ens coartin la nostra llibertat i escampin més desconfiança per tot arreu. Per tal d'assolir l'autèntica llibertat hem de practicar l'exercici de consciència a l'hora d'actuar: fer un consum conscient front un consum induït, crear relacions de confiança front a posicionaments de desconfiança, evitar donar facilitats al sistema i donar, en canvi, facilitats a les persones. Només amb un canvi radical en les nostres actituds podrem elevar la qualitat dels intercanvis, primer a nivell personal i poc a poc a tot l'entramat social. Té el diner rés a veure amb mi?

Francesc Xavier Saludes. És membre de l'Associació per a la Banca Social i Ecològica.

UN PROJECTE D'ESPAI ALTERNATIU. EL CAS DE LES LLEVADORES DEL QUEBEC

Johanne Tremblay

Reproduïm un article aparegut a Santé Culture Health, Volume VI(2), 1989, *on s'explica l'experiència d'un col.lectiu de llevadores del Canadà, la seva trajectòria social, la seva lluita contra els estaments de la medicina oficial,... així com els resultats d'aquesta actitud en pro del lliure excercici del seu treball.*

We are reproducing an article published in Santé Culture Health, Volume VI(2), 1989, where the experience of a group of Canadian midwives, their social evolution, their struggle against the structure of official medicine..., is accounted for, as well as the results of this attitude in favour of the free practice of their prefession.

Ni reproduktas artikolon kiu aperis en Santé Culture Health, Volume VI(2), 1989 kie oni klarigas la sperton de akuŝistina kolektivo en Kanado, ĝia socia vojiro, ĝia lukto kontraŭ la asocioj de la oficiala medicino... eĉ la rezultoj de tiu ĉi sinteno por la libera afektivigo de ilia laboro.

Des de l'inici de la colonització fins als anys 40, les llevadores del Québec han exercit el seu saber en un territori força extens on les condicions de vida eren extremadament dures. Dispersades i sense poder-se desplaçar fàcilment, mai van poder formar cap associació que les pogués conferir un cert poder sòcio-polític. De fet, des del 1840, llur pràctica s'ha vist gradualment controlada, restringida i, el 1940, prohibida (Laforce 1985).

Invocant els perills del part, la corporació mèdica ha aconseguit gradualment de convèncer l'estat del Quebec que el naixement s'havia de sotmetre a control mèdic i que pertanyia a la seva competència estricta. Mentre que abans els metges de les zones rurals es desplaçaven a casa de les parteres i segons pròpia decisió podien recórrer a l'ajut de les llevadores, des de fa una cinquantena d'anys han traslladat la quasi totalitat dels parts a l'hospital. L'any 1963, la darrera escola quebequesa de llevadores tancava definitivament: el seu paper, d'altra banda, no consistia ja més que en formar dones missionàries destinades a exercir a l'Àfrica, Amèrica Llatina.. i a les comunitats Ameríndies de Canadà.

La figura de la llevadora ressorgeix tanmateix a començaments dels anys 1980. Eixides de la contra-cultura, del feminisme i del recent impuls de les medicines "suaus", les llevadores quebequeses comencen a exercir novament, però en la clandestinitat o la semiclandestinitat. Així, una dona sempre té dret a ajudar-ne una altra a parir, bé a casa, bé oferint-li un servei d'acompanyant a l'hospital. De vegades es pot arribar a tolerar-ne **la presència** a la sala de treball i de part. Però això es fa al seu risc,

ja que sempre pot ser acusada de pràctica il.legal de la medicina i fins i tot d'acte criminal, com s'esdevé gairebé inevitable quan es produeix un accident.

El metge que tolera l'ajut d'una llevadora (sense diploma d'infermera) corre igualment uns certs riscs. Així, el 1989, un metge que havia permès a una llevadora que rebés l'infant al moment del naixement va haver de fer front a una mesura disciplinària severa de la Corporació de Metges del Quebec.

Aquest esdeveniment va ocasionar un debat social i polític sobre el reconeixement legal de les llevadores. La Corporació s'ha oposat fortament a aquest reconeixement, reafirmant la seva hegemonia i la seva competència exclusiva en el camp de l'embaràs i del part. Només amb molta reticència ha hagut d'acceptar finalment que un projecte de llei "lliberalitzi" una miqueta, en condicions restrictives, la pràctica de les llevadores. Aquest esforç legislatiu és encara tímid i continua temptejant en els meandres d'un debat que és en el fons un conflicte de poder.

No és estrany doncs que, clandestines i autodidactes, les llevadores quebequeses hagin desenvolupat un saber i una pràctica originals. Ni que, en aquestes condicions, elles i els seus clients hagin acabat construint un espai alternatiu amb trets d'una veritable contra-cultura.

LA RECERCA

La recerca en què s'inspiren les reflexions crítiques que segueixen es proposava justament delimitar aquest saber, aquesta pràctica i aquest espai alternatiu considerats com els elements d'un episteme (Tremblay, 1983).

Es tractava d'un estudi antropològic realitzat principalment amb tres llevadores autodidactes de Montreal i de parla francesa. A més de les cent-cinquanta hores d'entrevistes semi-dirigides i no dirigides que he fet amb elles (sense comptar el temps passat amb altres llevadores), he pogut observar durant un any i mig (de 1980 a 1983) les seves consultes prenatals i llur pràctica durant l'embaràs, el part i el puerperi amb deu clientes seves.

Per descomptat, una recerca tal només podia ser de naturalesa purament qualitativa, i d'altra banda les llevadores estudiades no constitueixen una mostra estadísticament representativa. Tanmateix, en vista de llur nombre restringit al Quebec, la similitud de llur aprenentatge informal i les condicions de llur pràctica, hom pot presumir que comparteixen amb les altres llevadores del Quebec un nombre prou important de trets comuns.

Els resultats d'aquesta recerca mostren clarament que el saber d'aquestes llevadores, bo i tenint en compte els coneixements de la medicina oficial, comporta característi-

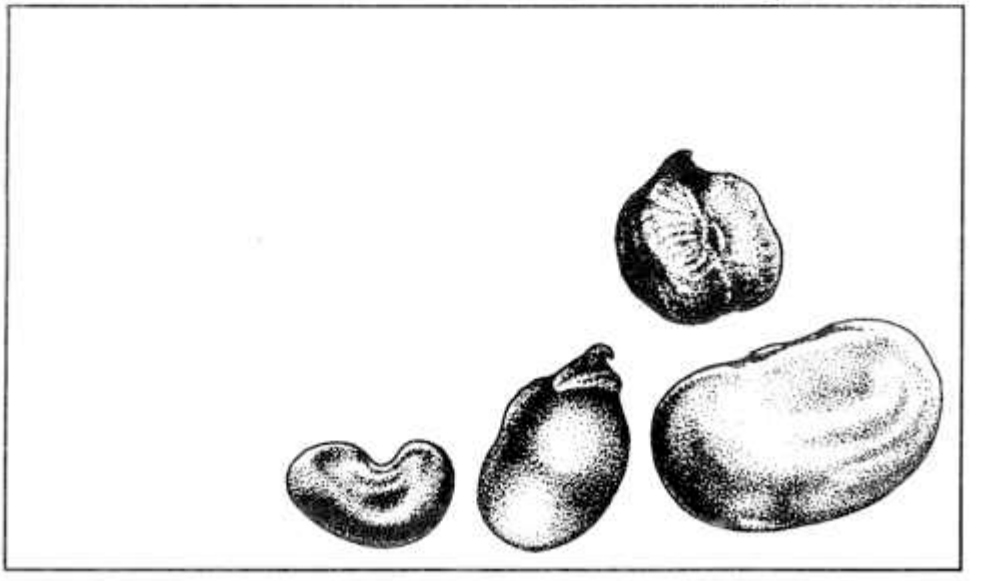

ques originals, especialment en tot allò que fa referència als valors, a la visió del món i a la ideologia on té les seves arrels. Mostra també que les llevadores quebequeses, igual que moltes de les seves confraresses nordamericanes, per les quals han estat molt influïdes, reaccionen amb gran força a la correntment anomenada "deshumanització" de la medicina oficial, i que nodreixen en gran part la seva inspiració amb la contracultura triomfant dels anys 60 i 70. Això és el que tracten breument les dues seccions següents del present article. Segueixen algunes consideracions inspirades en les dades d'aquesta recerca.

LA MEDICINA I EL NAIXEMENT

Des de començaments del segle XX, però sobretot durant les tres o quatre darreres dècades, la medicina occidental ha trasbalsat els costums i les creences que envoltaven l'embaràs, el part i el puerperi. Des d'aquest moment s'imposa en el camp del naixement mitjançant els seus instruments de diagnòstic i intervenció. De tots els països occidentals és potser el Quebec aquell on millor ha aconseguit implantar la seva hegemonia en aquest aspecte. Les crítiques següents resumeixen l'essencial de les actituds de les llevadores quebequeses.

Per la seva pròpia naturalesa, la medicina occidental altera la relació amb el propi cos, la imatge de la dona i del nadó, la relació pares-fills, la filiació, les relacions amb la família i amb les altres famílies, la preparació de l'embaràs, la vivència i el sentit del dolor, l'alimentació del nadó, la representació simbòlica d'aquests esdeveniments i la responsabilitat enfront de la mort en el neixement.

Entre el metge i la seva "pacient" intervé sempre l'instrument que recorda al cos el seu lloc dins de l'ordre biològic. El registre de la sensibilitat, de la compassió, de la intuïció i de la complicitat deixa el seu lloc a la intel.ligibilitat positiva, on el cos de la dona és contemplat i percebut com objecte d'estudi i d'intervenció. La medicina organitza un ritual que circumscriu aquest esdeveniment en una posta en escena on paraules i gest es manifesten en una mirada inquieta que intenta fer visible el patològic i la probabilitat.

El desplaçament del part a l'àmbit mèdic, amb el seu trasllat a l'hospital, contribueix al desarrelament social de la família en la seva funció de reproduccció. Les dones s'hi sotmeten, però no sense sofriment: sofriment corporal, per un mode d'intervenció tecnològic, sovint excessiu, i sofriment psicològic i simbòlic en llur reacció amb el nadó, els altres infants i el marit. Quan hom examina el dossier d'informació *Accoucher ou se faire accoucher*, produït el 1980 amb motiu d'un col.loqui sobre "els vells i els nous riscs en el part", hom veu que les nombroses recomanacions corresponen justament a aquells indrets de sofriment: inducció del treball, ruptura artificial de les membranes, utilització del monitor fetal, afaitat, posició de lititomia, analgèsia durant el treball i el part, episotomia, anestèsia i reorganització de la ritualització hospitalària.

El silenci de les dones, doncs, s'ha trencat. En endavant, han començat a dir el que troben insostenible en l'apropiació mèdica del naixement en detriment de llut pròpia apropiació, de llur cos i de llur Jo. Això s'ha produït a favor dels moviments contraculturals que, durant els anys 1960 i 1970, han trasbalsat (o com a mínim espantat) la cultura nordamericana.

CONTRA-CULTURA I ESPAI ALTERNATIU

El 1968, tant a Quebec com a Califòrnia, la contra-cultura, un moviment irreductible de joves, cerca un nou paradigma social. Bo i mantenint una posició irreverent respecte a l'ordre científic, social i cultural, formula un discurs que vol ser desconstructor i transformador.

La contra-cultura cerca un paradigma que lligui, unifiqui, harmonitzi i equilibri les oposicions. El dualisme cartesià es deixa de banda i és substituït per una visió holística on tot es troba dins tot. L'experiència sensible és reconeguda com a lloc de coneixement i tinguda com a veritat primera. La contra-cultura és una cultura de la fenomenologia de la percepció: imagina llocs

d'experiència per fer-ne l'aprenentatge i la integració. Valora el retorn a la terra, representant-se'l com un retorn a l'origen, un lloc natural de vida i un context ideal de salut, de creixement i de desenvolupament. La marginalització és investida com a possibilitat d'oposar-se a la societat mercantilista i capitalista, el treball manual representa el contacte veritable amb la matèria i s'oposa al treball intel.lectual..

La recerca de la resolució de la dicotomia entre el cos i l'esperit i entre el subjecte cognoscent i l'objecte del coneixement, s'exerceix a través d'una oposició vivaç a la lògica formal i a l'activitat científica que hi està lligada.

Tota teoria que unifiqui la persona en la seva relació amb ella mateixa i amb l'Altre, en la seva esfera íntima i en la seva relació amb l'entorn físic i còsmic, és valorada socialment. Es posa l'accent sobre el propi coneixement com a indret i instància de transformació. Aquesta consciència de la contra-cultura intenta alliberar-se, "desprogramar-se" d'una identificació social que aleshores és massa ben definida.

Els joves d'aquesta època es basaren en l'experiència per dur a terme llur recerca ontològica; hom assisteix a l'obertura transcultural dels coneixements i al desenvolupament d'una nova sensibilitat terapèutica. Es multipliquen doncs les formes de teràpia (el rebirth, l'eutonia, la bio-energia, la gestalt, la meditació,etc.) inspirades en aquests nous coneixements i experiències. Aquestes pràctiques s'estendran i organitzaran al llarg dels anys setanta. L'esport, la música, la dansa, el cant i àdhuc les relacions íntimes, tota activitat humana esdevé potencialment terapèutica. Aquesta perspectiva terapèutica es recolza en la capacitat de la consciència de realitzar-se a través de **la confessió**. A partir d'aquesta època, la modernitat quebequesa es lliura al relat de les vivències com a forma d'entrada i d'existència en les relacions. El que identifica i situa l'Altre socialment ja no és el "Què fas en la vida?", ans més aviat "Quina és la teva experiència de la vida?". Aquest recurs de la confessió havia estat abans reservada al silenci de la confessió amb el capellà, després amb el metge, el psico-analista, el psicòleg i més tard amb els professionals de tota mena dins l'ordre mèdic i social. La contra-cultura provocarà l'expansió de la confessió; la gran valoració de la consciència i de l'autonomia que proposa emmarcarà aquesta paraula que, si bé pot ser rebuda, pot ser tanmateix controlada per qualsevol. L'experiència fenomenològica associada a la confessió tanca l'individu dins de la seva esfera, al centre de la qual regna: d'una banda afina una concepció històrico-narcissista d'ell mateix i dels altres, però la seva recerca ontològica es desenvolupa com per damunt dels ordres locals i nacionals per assolir directament un **ordre universal**.

La contra-cultura situa les condicions necessàries per a la creació d'alternatives en les quals l'experiència de vida és lloc de coneixement i lloc de trascendència. El Jo esdevé objecte per la distància que es crea entre el Jo que viu i el Jo que es mira com viu, tal i com un artista que dibuixa i que mira com dibuixa. El Jo esdevé subjecte d'una experiència portadora de veritat. El Jo és el centre de la figura del cercle, i és en un retorn continu sobre si que hom es representa l'Altre a través de la idea d'una transformació situada en una perspectiva de creixement; però aquest Jo totpoderós topa insidiosament amb la imperfecció. Per tant, s'inscriu en una recerca absoluta d'un esdevenidor infinitament autònom, infinitament coneixedor, infinitament conscient... La contra-cultura reorganitza així la moral judeo-cristiana, no per a modificar-ne l'estructura, sinó per a destronar Déu a fi d'asseure-hi el Jo.

La contra-cultura també ha plantejat la qüestió del subjecte en la seva relació amb el coneixement i el poder; amb el suport de la fenomenologia, el cos esdevé la instància primera a través de la qual la contra-cultura enuncia un discurs polític. La idea d'autonomia dóna validesa a l'apropiació dels discursos institucionals en vista a desconstruir-los i donar-se la permissió social d'exercir-los; és en particular la institució, que té el poder de la gestió dels cossos, que és l'objectiu d'aquest moviment.

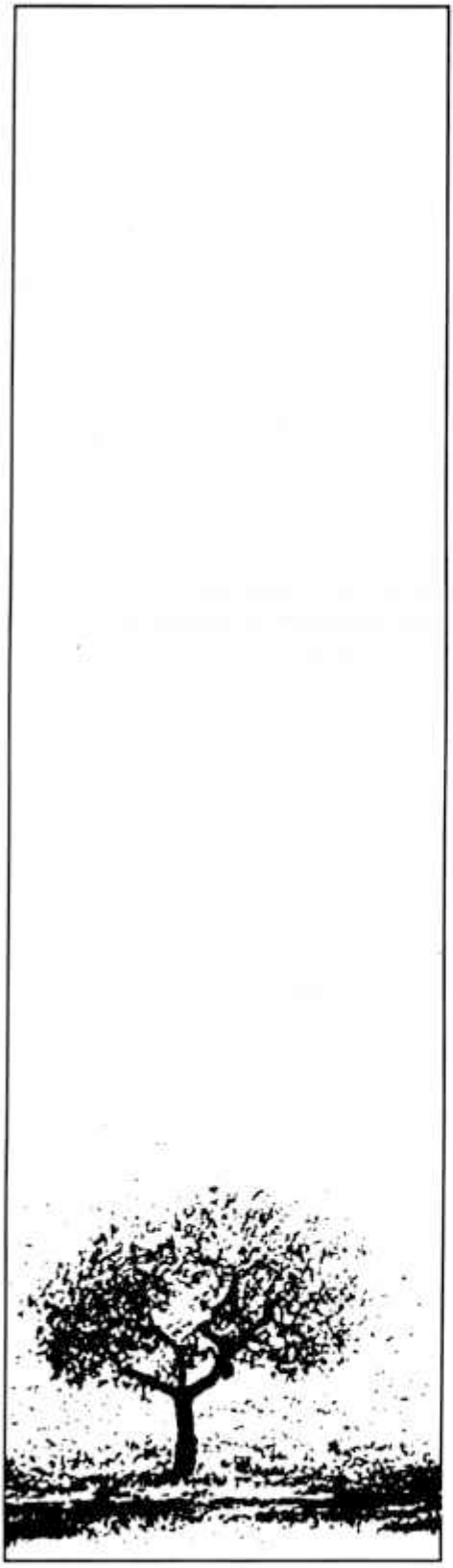

L'ALTERNATIVA NAIXEMENT COM A TEMPTATIVA DE DESMEDICALITZACIÓ

La contra-cultura i el feminisme han afavorit el ressorgiment en el Quebec d'una nova figura de la llevadora en el marc d'una alternativa-naixement. Tot i que s'inscriu en la modernitat quebequesa, la llevadora s'oposa al discurs i a les pràctiques obstètriques exercides en l'espai hospitalari; tendeix a renovar-les, apropiant-se-les de manera autodidacta i portant-les a l'espai de la casa. El paradigma holístic és el suport d'aquest assaig de renovació, on l'esdeveniment naixement és agafat en la idea de *globalitat* i col.locat a l'interior d'una recerca ontològica.

Durant tot embaràs, el part i el puerperi, la llevadora es presenta com a iniciadora: és alternativament professora, guardiana i maternant. La relació amb les dones està marcada per la idea que cal lligar el cos i l'esperit, i lligar la capacitat de concebre's alhora com a subjecte i objecte del coneixement.

En aquesta recerca d'autonomia, l'individu és sobirà; per mitjà d'aquest exercici continu d'apropiació es dibuixa, a partir d'un ordre individual, un relliscar vers un ordre universal. En aquest retorn sobre l'individu, la inscripció en un espai social està limitada a l'interior de les relacions interpersonals (amor, amistat, família, treball).

El projecte del part és definit com a familiar, perquè passa per l'apropiació de l'espai íntim. S'han permés moltes llibertats per a imaginar l'organització espaial de la casa, on paraules, música, decorats serveixen d'escenografia. I la llevadora s'adapta a aquesta diversitat d'arranjaments que procedeixen de la classe social, de l'ètnia o de l'imaginari. La casa constitueix el lloc ideal per aquesta apropiació, principalment perquè amaga la capacitat d'assumir la mort que voreja el naixement. Desmedicalitzar el part pren aquí tot el seu significat en aquesta admissió de la mort continguda en el naixement, que es realitza per aquesta consciència corporal i per l'apropiació del saber obstètric. L'esdeveniment del naixe-

ment serà vist com a biològic, sexual, familar i espiritual.

La llevadora integra un principi de variabilitat en l'ordre biològic del part. Concep que el ritme del part és variable d'una dona a una altra. Quan els signes vitals són bons, la llevadora no s'inquieta pas d'un atur dels dolors, d'una transició o d'un esforç d'esponderaments d'algunes hores. Voreja aquestes dificultats per mitjà d'una intervenció a nivell psicosomàtic. Aquesta manera d'actuar, implica el desig de modificar la representació del part heretada de l'ambient hospitalari. De fet, s'oposa al part considerat com patològic, pel fet de posar l'accent sobre la seva potencialitat normal amb referència a la idea de salut.

El part és vist com un acte sexual, perquè la llevadora concep el cos en la seva relació amb si i amb l'altre, a partir de la imatge que se'n té i de la seva capacitat de rebre i donar plaer. El cos és també memòria, i és el que ha estat i el que vol ésser. La consciència entra aquí perquè el cos sigui testimoni i expressió de la seva capacitat d'abandonar-se i de concentrar-se sobre el què passa ara.

Durant l'embaràs, la llevadora invita les dones a "fer la pau amb llur uter", per mitjà d'una lectura dels esdeveniments traumatitzants que hagin pogut marcar llurs darrers parts, avortaments accidentals,etc.

Durant l'acció d'empènyer, no diu "empeny" sinó "obre"; la seva ajuda consisteix a induir a l'abandó i la concentració. Per a la llevadora, un part és un univers de sensualitat; totes les sensacions que es presenten esdevenen lloc d'exploració. El cos necessita carícies i atencions per a lliurar-se al dolor de l'infantament. El dolor és concebut com la possibilitat d'utilitzar el part com una ocasió d'iniciació; és en relació amb ell que la dona en el part encara la seva capacitat de trascendència i d'obertura en un camp de coneixements que és portador de veritat.

L'ajuda que porta la llevadora en la resolució dels problemes de la dona en el part s'orienta principalment vers el despertar de la consciència corporal. Estimula els mecanismes endògens de mobilització del cos per mitjà de la força del mental. Aquesta força es manifesta a través de l'atribució d'una causa als seus problemes i la menció d'allò que va malament en un llenguatge que és accessible a les dones. El mecanisme en joc pot ésser vist a través de la por... *tinc por i em miro aquesta por, miro com em manté lluny de l'abandó i l'expresso amb paraules*. En primer lloc, és poder mirar com s'existeix. La llevadora utilitza el que és anomenat per les dones per a ajudar-les a passar a un altre moviment. Desplaça els estats de l'ésser del passiu a l'actiu, de la resistència a l'abandó, del negatiu al positiu, de la dispersió a la concentració. A partir d'aquell moment, tocar per a veure, alliberar els reflexos, prendre el nadó que neix, anomenar què no va bé, cantar el dolor, són tants tocars i paraules que animen la dona en el part, en la seva presa en càrrec de si mateixa. Si hi ha resistència, fugida, lluita o explosió, la llevadora orienta la dona vers l'acceptació de les seves contraccions, vers la natura del seu part i per la visió de l'experiència en tant que possibilitat de transcendència. L'eficàcia de les seves intervencions depèn aquí de la qualitat de la seva relació amb la seva clienta i del grau de comprensió dels seus valors i de les seves conductes.

En fi, l'esdeveniment és espiritual en aquest empirisme transcendental que és suportat per la idea que l'acte de parir és una possibilitat d'individuació per a la dona i l'individualització per a l'infant; aquest, en efecte, és acollit al naixement, de forma plena, com un individu, i la llevadora es dirigeix al nadó desitjant-li la benvinguda en la família. Per a la llevadora, el naixement és un esdeveniment sagrat, en el qual la dona es manifesta en la seva individualitat pel fet que capta una veritat femenina universal.

LA LLEVADORA I L'ESPAI SÒCIO-POLÍTIC DE L'OBSTETRÍCIA

Als ulls de les llevadores i de les dones a prop de les quals practiquen el seu art, l'alternativa naixement contribueix a rompre l'opressió mèdida, sota la qual l'embaràs, el part i el restabliment s'havien deshumanitzat.

La desmedicalització, que cerca aquest espai alternatiu, topa tanmateix amb la posició ambígua de la llevadora en relació a la institució obstètrica. En efecte, la llevadora de l'alternativa se situa alhora a l'interior d'aquesta institució en la qual regna el control polític de la medicina sobre el seu saber, i a l'exterior d'aquesta perquè aconsegueix enunciar un discurs i una pràctica que la diferencien.

La institució mèdica, a causa del poder polític i moral dels quals gaudeix en la societat quebequesa, pot difícilment entendre el que significa el ressorgiment de la llevadora en la història del naixement i de la família al Quebec. En efecte, els interessos econòmics, socials i científics dominen la gestió dels esdeveniments que marquen el temps en la vida dels individus i on s'hi torna a trobar les formes de sofriment més extremes de la nostra modernitat.

La llevadora també es troba amb els límits intrínsecs al seu saber. El substrat ideològic de l'espai alternatiu caracteritzat per la fenomenologia contracultural i el seu culte de l'individu afirma la individualització del naixement. A més a més, lluny de permutar l'objectivació del naixement, la fenomenologia de l'alternativa afina la seva "positivitat", i obliga la recerca d'una ontologia a arraulir-se en la confessió. D'aquí, una partició fina en la moral judeo-cristiana ja inscrita a la corporació mèdica, on la consciència, la seva confessió i el seu autocàstig per mitjà de la culpabilitat constitueixen els eixos principals d'un motiu de control. D'altra part, aquest moviment d'apropiació encara està massa impregnat de la lluita que l'ha instaurat. El desenvolupament de la consciència imposa l'assimilació de nombrosos coneixements d'obstetrícia, el que produeix una mobilització important de l'activitat familiar al voltant de l'esdeveniment. Aquesta família moderna que s'atreveix a transgredir la regla mèdica és reduïda a un procés en el qual els tractaments quotidians del cos, el coneixement de les tecnologies mèdiques, la negociació amb l'espai hospitalari, la preparació psicològica tenen com a conseqüència d'aillar-la encara més dels altres que no prenen part a l'esdeveniment. Estem lluny de l'esdeveniment normal, és més aviat dins l'extraordinari.

En efecte, tota aquesta aventura té lloc en una societat que té molta dificultat a pensar la família, la cosa local i la cosa nacional. A més, la família passa actualment per condicions d'existència que no li permeten gens reforçar-se com a institució. Finalment, la promoció massa forta de l'individu, a la qual participa l'espai alternatiu amb molta habilitat, té per efecte de rompre la filiació i de fer difícil un re-arrelament social de l'esdeveniment de la naixença,

CONCLUSIÓ

L'espai alternatiu permet afinar algunes regles de la cultura, les mateixes que estructuren la promoció de l'individu com a ordre absolut en la relació reductiva a l'universal. D'altra part, l'espai alternatiu conduït per les llevadores proporciona una demostració de l'eficàcia familiar, simbòlica i fins i tot onstètrica per a viure el naixement en la intimitat de tots els de la casa. Tanmateix, la seva acció topa contra la seva posició en la relació amb la força política i econòmica de la institució hospitalària, i es troben amb els límits contemporanis per a problematitzar i ordenar els problemes de la família i de l'individu a un nivell local i nacional.

Caldrà desbordar l'esdeveniment de l'alternativa en medicina pre a plantejar la qüestió del subjecte que neix, envelleix i mor, per mitjà de la seva reintroducció en el seu espai local i nacional. Naturalment, hi ha aquest alliberament necessari de la moral judeo-cristiana que tan bé hom ha desviat en la corporació mèdica i en el culte de l'individu i de la salut. A partir d'això, potser sigui possible canviar el simbolisme del desenvolupament i del progrés que aquests valors porten internacionalment i social.

Johanne Tremblay. Estudiant de doctorat, Departament d'Antropologia, Universitat de Montreal.

SOBRE LA MALEDICCIÓ MODERNA DEL TREBALL I LA SEVA CRISI

Alfons Garrigós

Darrerament és costum en aquesta secció de Sota la ploma, *publicar articles de caràcter ideològic i d'anàlisi de la nostra quotidianeïtat. Treballs que estan directament relacionats amb l'estudi que sobre el fet voluntari venim desenvolupant des de fa temps els d'ENLLAÇ. Doncs bé, avui us presentem unes reflexions sobre el concepte de Treball, material que ha estat elaborat precisament per a fornir la dinàmica de discussió d'un dels capítols de l'esmentat estudi.*

We have lately developed the habit of publishing articles, in this section of "Sota la ploma", in regard to ideological aspects and analysis of our daily life. These writings are directly related to the study on "volunteering" we have been developing for some time in ENLLAÇ.
We are therefore offering you some thoughts on the concept of Labour. This material has been put together as a complement to the discussion of one the chapters of this study.

Laste oni kutinas en ĉi tiu rubriko "Sota la ploma" publikigi artikolojn de ideologia kaj analiza karaktero pri nia ĉiutageco. Skribaĵoj rekte rilatantaj la studaĵn, kiun pri la volontula fakto realigas de antaŭlonge la homoj de ENLLAÇ.

No és cert que l'expulsió dels nostres primers pares de l'Edèn fos gravada amb l'obligació de treballar. Adam, nom hebreu emparentat amb "terra", era l'encarregat de tenir curar del jardí. Tenir-ne cura, no dominar-lo. I per això, imagino que entre altres coses, va haver de posar el nom a totes les criatures. La desgràcia va ser que, ja fora del paradís, hauria de viure aquest lligam amb la terra amb dolor i sofriment. L'expulsió va transformar el servei en servitud.

El pensament modern occidental, en el seu desfici per glorificar el sofriment que acompanya la producció sense límit, va escoltar així la veu de Javeh: la vocació de l'home era la de realitzar-se en el treball, i el seu repte era el de tornar a crear el món advers on es trobava amb el treball de les seves mans i la suor del seu front. Adam va perdre així el designi que portava inscrit al seu nom, servidor de la terra, i d'aleshores el seu destí s'assemblaria més al de Prometeu, obsessionat per robar-li el foc als déus; al de Sísif, condemnat eternament a arrossegar una gran pedra fins al capdamunt d'una muntanya i a veure-la després rodolar fins a baix; o al de Tàntal, immers en un llac

d'aigües que desapareixien sempre que ell volia apaivagar la seva sed. Amb aquesta metamorfosi també Adam podia ser el símbol del treballador modern.

Resulta difícil trobar una cultura que hagi sacralitzat el treball de la mateixa manera que la nostra cultura occidental. Hi ha una idea de treball lligada sempre al dolor i al sacrifici. "Treball" ve de *tripalium*, instrument de tres pals que els romans feien servir per a torturar. En castellà *trabajar*, i en francès *travailler*, en italià *travagliare* i també en català la paraula va associada a l'acció de feines molt fatigoses i en alguns casos, com a l'italià, als dolors del part. Però també en anglès *labor*, i en alemany, *arbeiten*, trobem un significat equivalent. Aquest dolor diari, que acompanya el sacrifici per un Futur que excepcionalment arribava, és el que Occident va considerar com a valor moral i font de tota riquesa i felicitat.

També és aquesta cultura del Treball la que ja fa algun temps es veu a si mateixa en crisi. És difícil trobar feina, el lloc de treball com a factor de prestigi social es redueix al sou que correspon i no a l'activitat mateixa, i les sociabilitats que es mantenien al voltant de l'activitat laboral, com eren la dels oficis tradicionals o la de la solidaritat dels treballadors en front del Capital, han desaparegut en gran part. Aquests són alguns dels indicadors de la crisi.

Hi ha aleshores qui parla d'una societat futura amb una cultura no centrada en el valor del treball. Segons es presenti la qüestió no es preveu més que un reajustament, important, dels valors que fins ara eren vigents. Però també hi ha indicis que fan pensar que la crisi és més profunda. Potser són aquests mateixos valors el que hauriem de començar a revisar. En aquest sentit no és del tot significatiu que la cultura del Treball sigui desplaçada per una cultura de l'Oci, (això també un s'ho ha de creure). El valor Treball pot desaparèixer del centre de la mentalitat social però les activitats humanes seguir sotmeses al domini del Mercat.

La crisi del valor Treball s'ha d'entendre aleshores en relació amb les altres creences bàsiques de la cultura occidental. La reflexió que plantegem comença per tant situant aquest ascens del valor Treball dins de la formació del món modern occidental. El Treball ens serveix per arribar a veure la mentalitat que el sosté. És aquesta mentalitat la que està posant-se en qüestió. I l'angle de visió que agafem no és insignificant: allò que hom anomena crisi pot ser simplement un reajustament del Sistema, amb uns efectes en la vida de la gent que haurem d'analitzar, o bé un moment per reconèixer els perills implícits d'aquest camí i escoltar la veu d'aquells que proposen i proven d'obrir altres.

Proposo que abordem el concepte de Treball per tres vies en principi diferents:

1- La primera ens presenta el Treball com un valor moral en alça.

Ja ho dèiem: la laboriositat no ha estat mai per si mateixa una virtud. Els ciutadans grecs deixaven les feines necessàries per subsistir, i per tant les que demanaven un esforç més rutinari, per a les dones, els esclaus i les bèsties domèstiques. Per a ells es reservaven les accions i les paraules. Amb un menyspreu tant racista com androcèntric, per a ells la ciutat només guardaria la memòria d'aquells que havien tingut la llibertat de fer política, no de treballar amb les seves mans.

Tampoc trobem a l'evangeli cap episodi que faci del treball sacrificat la font de tota benaurança. Més aviat trobariem recomanacions contràries al treball, entès com a sacrifici del moment present en nom del Futur (v. Mt, 6.25 ss.). El cristianisme medieval no fa una apologia clara del treball. Pels monjos és una manera d'evitar l'ociositat, no una activitat santificadora per si mateixa. I el mateix sant Tomàs recomana que només aquell que no tingui més remei treballi a canvi de diners. El pobre medieval té dret a la seva almoina.

És al Renaixement quan trobem declaracions obertes a favor de la productivitat humana. Curiosament són dos filòsofs-mags els exponents més clar d'aquesta nova actitud. Giordano Bruno fa una lloança de la seva laboriositat. "Lluny de mi tota peresa,

tota ociositat..." es diu a si mateixa la Fatiga al *Spaccio della bestia Trionfante*. I a *la Ciutat del Sol* de Tommaso Campanella el treball serveix per a medir el mèrit i les recompenses dels ciutadans. Quant més sacrifici suposa més ennobleix l'home i més mèrit té.

Un dels llocs on es va posar en escena aquesta nova moral va ser en els assils pels pobres i rodamons. L'època moderna els veu ara com a gent mandrosa i indigna. La seva pobresa no és més que peresa. El dejuni, els cops i el molí de roda van mostrar ser el millor tractament. La nova moral passava per l'afany de produir d'una manera metòdica.

2- Per la segona via podem veure com el Treball esdevé el valor de tot valor: la font de tota riquesa.

La societat moderna trenca amb l'ordre jeràrquic tradicional. S'inicia un procés de disgregació del cos social. En el seu lloc apareixeran els individus, ara dotats de voluntat i considerant-se iguals entre sí. Cadascú és representació de tota la humanitat. Louis Dumont ens ha ajudat a veure aquest canvi del subjecte físic que esdevé moral, amb la possibilitat d'autonomia pròpia. L'individu modern deixa de sentir-se part per creure's tot.

Però amb el nou individu creix també, a la vegada, un nou pensament econòmic. La relació entre els homes (dins d'un poder jeràrquic) ha estat desplaçada per la relació amb les coses. Hi ha un nou concepte de riquesa, abans era la terra, ara són els diners. El que ara importa és que l'individu s'apropiï del món que l'envolta. El treball de les seves mans i la seva capacitat de càlcul són els mitjans que fa servir. La seva llibertat es basa en aquest procés sense fi de producció de propietats, És ell qui fa el món i no el món qui el fa a ell. I la seva principal exigència és que no hi hagi cap obstacle que freni el seu projecte. L'afany econòmic i l'egoisme de cadascú han de portar la felicitat a tota la societat.

El treball juga aquí un paper principal. Gràcies a ell es poden justificar la propietat i la llibertat del nou individu, que Dumont va batejar com a *Homo econòmicus*. És l'esforç d'un home per obtenir una cosa que li dóna dret sobre ella. I no és menyspreable que el preu d'un producte hagi d'establir-se en funció de la quantitat de temps invertit en la seva producció. És inevitable que el càlcul hagi de buidar l'altra cara del valor de canvi. Els primers economistes (Locke, Smith i més tard Ricardo) declaren el Treball humà com a font de tota riquesa.

3- La tercera via és la història d'una aculturació. Perquè la nova societat funcionés calia eliminar totes les formes tradicionals de subsistència i imposar el privilegidel treball assalariat.

Per a Karl Polanyi la gran transformació de la societat moderna occidental és l'emancipació de l'Economia. No trobem cap societat on les activitats necessàries per a subsistir s'hagin deslligat de la resta del teixit social. En aquest sentit Política i Economia s'inscriuen una en l'altra amb predomini de la primera.

Aquest lligam és el que es trenca amb l'ascens de *l'homo econòmicus*. L'Economia passa a ser el principi rector, i igualador, de tota la societat. El seu domini l'exercirà mitjançant el Mercat.

El Mercat condiciona els individus a tenir una actitud econòmica eficient i a un càlcul sobre els seus recursos. Pel seu funcionament és necessari que tot pugui ser convertit en mercaderia. Fins i tot la mateixa activitat humana. És aleshores que les activitats tradicionals necessàries per assegurar la subsistència han de convertir-se en Treball.

L'activitat humana que abans estava inscrita en diferents contextos socials, com per exemple el parentiu, les creences màgiques o religioses, les relacions recíproques o redistributives, ara es transforma en lloguer de la força individual de treball a canvi d'un salari. Les condicions del tracte, per tant de la relació humana, venen donades per les lleis del Mercat, i el seu nexe és el diner.

Els economistes moderns van imaginar que aquesta actitud economitzadora era pròpia de totes les èpoques i de totes les cultures.

No hi havia hagut Societat sense Mercat, i suposar-lo era com imaginar una espècie humana amb tres cames o tres ulls. Les seves creences havien de reflectir, per força, l'ordre natural.

Polanyi ens pot ajudar a veure les deformacions produïdes pel mite de *l'homo econòmicus* primitiu. L'Antropologia i la Història el van ajudar a desmentir-ho. A nosaltres la seva anàlisi ens permet prendre distància per a veure els efectes de les nostres creences i qüestionar-les.

El Mercat va haver-se d'imposar a la força. Cap cultura havia posat el treball i els diners al centre de les relacions humanes. Aquest descobriment no ens ha de servir per a idealitzar les cultures jerarquitzades, sinó per a ser més precisos a l'hora de veure la violència que va suposar el domini progressiu del Mercat.

La desfeta de les societats tradicionals, l'isolament dels individus i la nova disciplina imposada a les activitats humanes, l'aparició de noves formes de discriminació, d'especulació i d'escassesa... són efectes socials importants del nou règim. El canvi es va anar imposant gradualment i amb una conflictivitat continuada al que avui anomenem Primer Món. A les colònies i a altres cultures no occidentals els canvis van ser i encara són més sobtats, i potser per això més violents.

El resultat és una dependència progressiva del Mercat i també de l'administració estatal. En aquest procés, l'Estat, fins i tot quan es diu no intervencionista, és un dels principals aliats del creixement econòmic. Habermas ha descrit aquest procés com una invasió del Poder i del Diner dins l'àmbit de la Comunicació. Garcia Calvo parla més clarament de la confusió, a les societats progressades, de l'Estat i del Capital. R. Panikkar de la Megamàquina.

Les tres vies que hem plantejat per abordar l'anàlisi del Treball confluïxen en una anàlisi de la societat moderna, i de la seva dependència del Sistema Mercat-Estat. El concepte modern de Treball és un element clau en aquesta relació de dependència, però per parlar d'ell hem de tenir present el

context que li dóna sentit. La nostra reflexió es fa inevitablement global.
La idea de Treball se'ns presenta, aleshores, com a mínim amb tres cares. La primera fa referècnia a la visió de la vida de l'home modern, la segona a la seva visió del món i la tercera a la visió que té dels altres. Se m'acut que cada una d'questes cares es sosté en una inversió de la raó comú.

1- El Treball només pot fer del dolor i del sacrifici una virtud quan es dóna una inversió entre el que és bo i el que és dolent.
La moral moderna del Treball va aconseguir que allò que era bo fos vist com a dolent i allò que era dolent fos vist com a bo. Garcia Calvo em va descobrir aquesta inversió, que sembla més aviat una veritat de *Pero Grullo*.
Crec que la inversió segueix funcionant si bé en altres termes. Ningú creu avui allò que el treball dignifica...

2- La segona via ens presenta la metamorfosi que el pensament modern fa entre valor i preu.
L'home modern simplifica el món, el mira únicament d'un costat i encarna l'aforisme de Machado: "Todo necio/confunde/valor y precio".
La inversió aquí ens fa confondre el valor d'una cosa amb el seu valor de canvi. Fins al punt que ens costa parlar de l'utilitat d'una cosa o d'un tros de món amb altres arguments que no siguin econòmics. L'anomenat "preu ecològic" que hom demana que s'afegeixi a tota mercaderia, en funció del malbaratament de recursos que suposa o de la seva hipoteca per a les generacions futures, segueix sent un càlcul monetari, fet des de la lògica del Mercat. Tanmateix quan les dones del moviment chipko de la Índia s'abracen a un arbre per evitar que el tallin defensen un valor que no poden confondre amb el seu preu.

3- La tercera cara del Treball modern suposa la negació de la confiança en un mateix i en els altres que són al costat, aquells que els cristians consideren proïsmes.
El Mercat es sosté en la creença que una vida serà més feliç quan més immersa estigui en ell, és a dir, quan més ben pagada sigui la feina feta i quan més productes hom pugui adquirir. El mite és que únicament l'abundància del Mercat pot satisfer plenament les múltiples necessitats humanes.
La inversió aquí actua negant l'esfera que Illich ha anomenat vernacular. El domini vernacular abarca tot allò que ha nascut o és conservat dins d'una comunitat, on la gent encara no ha perdut el seu nom, la seva veu i el seu rostre. Hi ha un pensament, un món i una subsistència vernaculars sempre que la relació humana encara no ha estat negada pel consum de mercaderies produïdes en sèrie. Quan parlem de tradicions o de moviments populars hauriem de veure si són a dins d'aquesta esfera vernacular o simplement són un reflex del Sistema, és a dir que lluitin per les idees que administra el Mercat o l'Estat.
Pensem que la inversió es reafirma amb la creació de nous conceptes i amb l'ús del llenguatge. És el cas de la parauala Treball. Treball únicament ens serveix per definir l'activitat humana convertida en mercaderia, no podem anomenar Treball la diversitat d'activitats que fa la gent al llarg de la vida i barrejant subsistència i convivència. Les llengües que encara no han estat manipulades pel Mercat presenten encara una diversitat de noms pel que des del Sistema s'anomena Treball.
El Ministeri del Foment de l'Idioma de Djakarta (Indonèsia) va haver d'inventar una paraula nova per a referir-se a l'activitat humana feta dins del Mercat. Malgrat l'invent, la gent va seguir utilitzant la mitja dotzena de paraules que coneixia per a referir-se a la feina productiva. De la mateixa manera en català "feina" són moltes coses, hi ha de molt tipus, i no necessàriament es refereix al treball a canvi de diners.
Cada una d'aquestes inversions formula una qüestió per encetar el debat i per continuar la reflexió.

Ara m'agradaria acabar aquestes línies apuntant una qüestió de mètode. L'anàlisi mo-

derna de la societat ha tingut com a principal referent el pensament científic. El seu objectiu era arribar a una claredat i a una objectivitat, amb validesa universal, semblants a les que arribaven els físics amb les seves teories.

No vull revifar el debat sobre la cientifitat de les Ciències Socials i les seves diferencies amb les Ciències pures o de la Naturalesa. Tinc la impressió que més aviat hauriem de començar a qüestionar aquest mateix desig de cientifitat.

Tota Ciència parla de la Realitat, i els seus primers pasos consisteixen en la definició dels conceptes on aquesta Realitat queda cristal.litzada. Gairebé mai ens hem qüestionat la legitimitat o els efectes amagats d'aquesta operació. Podem fer Ciència gràcies a aquests conceptes sense que aquests reflecteixin bé el què passa.

El problema es fa autènticament greu quan el punt de vista científic no es conforma amb esbrinar una part de la Realitat sinó que vol arribar al cor de la vida de la gent, com és el cas de les Ciències Socials. Habermas ha provat de fer una descripció científica, amb conceptes per a ell ben delimitats, del Món de la Vida. Illich, tanmateix, reconeix una limitació del punt de vista científic a l'hora d'estudiar els noms vernaculars.

Hi ha dos fronts crítics amb la suposada omnipotència del mètode científic que, per a començar, podriem tenir en compte. La crítica feminista l'ha considerat limitat i empobridor quan volem descriure i explicar determinades qüestions. D'altra banda, la sociologia de la Ciència (Kuhn, i abans Fleck) ha descrit els mecanismes socials pels quals una teoria pot ser considerada veritat científica.

No es tracta de proclamar un relativisme absolut. El problema és, fent servir els termes de Garcia Calvo, fer un ús de la raó on les idees no amaguin els sentiments. No sé si d'aquesta manera la raó comú seria aquell pensament que Mairena anomenava cordial, perquè arreplegava els homes en un diàleg on es feia quelcom més que donar opinions; o si seria un pensament crític que ens ajudaria a desmuntar les idees i els mites imposats des de dalt, pels experts de la Realitat; o si prendria la forma poètica i misteriosa d'un Heràclit per parlar-nos de les nostres limitacions i lluites a l'hora de parlar del que vivim. En qualsevol cas crec que el debat sobre l'us de la raó i sobre la possibilitat que la Ciència no sigui l'únic referent per analitzar el món de la nostra vida és cabdal per a la reflexió que ens proposem.

Alfons Garrigós.

192 **MIQUEL DE PALOL**
EL JARDÍ DELS SET CREPÚSCLES
Edicions Proa
Col.lecció A tot vent
juny de 1990564 pàgines.

Mitjançant aquesta novel.la, el seu autor -jove poeta consagrat- entra amb contundència dins el món de la narrativa, ja que ens trobem sens dubte davant d'una obra madura i singular per molts motius.

Presentada com el resultat de la recerca d'un erudit que descobreix un text antic (el gruix de la novel.la) d'una manera més aviat rocambolesca, aquesta obra s'inscriu dins el que podriem anomenar "novel.la erudita". Així, recull l'herència d'il.lustres antecedents com ara *El manuscrit de Saragosa* (1804) de Jean Potocki, *El nom de la rosa* (1980) d'Umberto Eco, o bé *El Diccionari Khàzar* (1988) de Milorad Pavic.

La complexitat de nivells narratius és una altra de les seves característiques, fins a tal punt que l'autor ha considerat necessari guiar el/la lector-a mitjançant un codi que el/la situa relativament respecte al primer nivell d'abstracció. Efectivament, la narració canvia constantment de coordenades tant espaials com temporals i això, lligat a les múltiples cares que adopten els personatges, fa d'aquesta obra un exuberant monument literari.

Podem considerar que consta de dues parts: l'estudi introductori i la novel.la pròpiament dita. En la primera part, situada en el segle XXX, un erudit ens presenta l'estudi crític d'un text de 900 anys d'antiguetat, recuperat dificultosament i acompanyat d'una acurada bibliografia especialitzada realitzada al llarg dels últims segles. La segona part -la versió més completa del text en qüestió- gira al voltant d'una societat barcelonina de principis del segle XXI amb un vast domini econòmic, polític i social en diversos països que li permet controlar fins i tot la pau mundial. La trama és explicada pels diversos personatges a través d'històries entrellaçades que mantenen el/la lector-a en permanent enjòlit. Una mansió, un jardí mediterrani en el cor dels Pirineus, un grup de persones influents, una Institució, una Banca, una joia... i en el mig el nostre protagonista, un jove que sense voler-ho s'hi troba embolicat i intenta desxifrar tot aquest engranatge. Un final insòlit porta el/la lector-a a la recerca per les llibreries d'un nou volum encara per escriure.

L'obra, publicada en la col.lecció "A tot vent", consta inicialment de tres volums, però últimament, amb molt bon criteri, "Proa" n'ha fet una segona edició en un sol volum, la qual cosa en facilita la lectura i permet reduir-ne el preu. No cal aturar-se gaire en la relació de premis obtinguts en tan poc temps, ja que qualsevol persona pot trobar-la quan obri el llibre, que augurem serà aviat.

CONVERSA AMB AVEL.LÍ ARTÍS i GENER "Tísner"

Tenir una conversa amb en Tísner és tota una experiència. Hom sempre té la sensació que, en la mesura en què s'aprofundeix, més coses es queden per dir. Són tantes les seves vivències que caldrien molts, però que molts llibres per a poder-les reflectir. De fet, ja han sortit els dos primers volums de les seves memòries, i és previst que el tercer surti per Sant Jordi de l'any que ve.
La Guerra Civil Espanyola, el camp de concentració a França, l'exili a Mèxic, el retorn a Catalunya, la clandestinitat.... són tota una serie d'etapes que han anat omplint aquests 78 anys llargs de la vida d'en Tísner.
Generós amb les anècdotes, càustic en les apreciacions i, sobretot radical i clar en les idees i actituds personals... són alguns dels trets que caracteritzen el nostre protagonista d'avui, i de la qual cosa en vàrem ser testimonis en les més de tres hores que va durar la nostra entrevista.

Having a conversation with Tisner is a totally new experience. We always have the impression that the deeper we get into a subject, the more things we need to talk about. His personal experiences are so many that we would need a great deal of books in order to mention them all. As a matter of fact, the first two volumes of his memories have already been published, and the third one is due for Saint George's day next year.
The Spanish Civil War, the conceotration camp in France, his exile in Mexico, his coming back to Catalonia, the underground movement..., are some of a series of stages filling these 78 long years of Tisner's life.
He is generous with his anecdotes, caustic on his views and, above all, radical and clear of mind on his ideas and personal attitudes. These are some of the features on the celebrity we are introducing today, features which we were able to be witnesses of in the more than three hours our interview lasted.

Konversacii kun Tisner estas granda sperto. Oni havas la senton ke ju pli oni enprofundigas, des pli da aferoj restas direndaj. Li havas tiom da travivajoj ke oni bezonus multajn librojn por esprimi ilin. Jam aperis la du unuaj volumoj de liaj memorajoj kaj oni antauvidas ke la tria aperos je "Sant Jordi" venontjara.
La Hispana Civilmilito, la koncentrejo en Francio, la ekzilo en Meksikio, la reveno al Katalunio, la kontraulega situacio... estas serio da fazoj kiuj plenigadis la 78 jarojn de la vivo de Tisner.
Malavara je anekdotoj, kaustika je taksoj kaj cefe radikala kaj klara en la personaj ideoj kaj sintenoj... jen kelkaj el la trajtoj karakterizantaj nian protagoniston, kion ni atestis dum la dauro de pli ol tri horoj de nia intervjuo.

A l'hora d'afrontar la tasca d'entrevistar en Tísner, se'ns plantegen vàries alternatives, motivades per les múltiples etapes de la seva vida, vivències, trajectòries, etc... Tota aquesta situació es veu "agreujada" o, altrament dit "clarificada" per l'aparició dels dos darrers llibresque inicien les seves memòries, obres que per cert han estat molt ben rebudes pel lector català.
És per tot això i, com ell mateix ens diu, *per no tenir l'ai al cor en estar-me repetint en el que ja he dit en els llibres publicats*, que hem decidit concentrar la part més important de la present entrevista en el perío-

de de la seva vida que es reflectirà en el tercer volum, el qual sortirà la propera diada de Sant Jordi.

Sigui doncs aquest interviu una petita revelació del que s'explicarà en el tercer volum.

- S'inicia l'exili, entreu a França, deixeu enrera la Guerra Civil...

- Ens reclouen en el camp de concentració de Prats de Molló. Tanmateix jo tenia molt clar que m'havia d'evadir tot i els riscs i l'amenaça d'expulsió de les files del P.S.U.C.

I ho vàrem fer un grup de cinc, entre els que hi havia també en Pere Calders, refugiant-nos en casa d'un notari molt catalanòfil, essent al poc temps acollits pel Comité Universitari de Tolosa.

Aquesta gent tenia fins i tot una mena de reacció paternal, d'haver ajudat a uns joves (cal tenir en compte que el més gran tenia vint-i-set anys). Vam ser molt ben rebuts per tota la comunitat intel.lectual que havia estat acollida pel Comité Universitari. Va ser una arribada emocionant, una vertadera gentada s'ajuntava a l'andana del tren per a rebre'ns.

Allí, a Toulouse vàrem viure-hi uns quants mesos.

- Però, com és que de seguida te'n vas anar tan lluny? Com sorgeix la proposta de Mèxic?

- Vertaderament és per una d'aquelles coses de l'atzar. Hi ha circumstàncies que de bo de bo no li donaries ni deu rals i que després adquireixen un valor sense que te n'adonis. Al camp de concentració ja va passar una cosa completament surrealista, perquè damunt d'un metre i mig de neu, que posin una taula de càmping amb un matrimoni, tots dos fotuts de fred allà, i amb un rètol que deia: "els qui vulguin anar a Mèxic que s'apuntin", és realment surrealista. Perquè Mèxic et suggereix palmeres, calor... i aquell matrimoni sobre la neu.... semblava que no podia ser, realment semblava una pel.lícula de René Claire, tan absurd tot plegat..

T'apuntes sense gaire convicció i amb una ignorància total, perquè Mèxic no saps ni on és. Tot això vol dir el primaris que són els nostres ensenyaments respecte a Amèrica, a Àsia... Tots plegats tenim defectes greus de formació i a vegades ens graus exacerbats, perquè la gent no sap res d'Amèrica, res de res.

Nosaltres erem víctimes d'aquesta situació perquè t'apuntes per anar a Mèxic i penses on cony deu ser Mèxic? Et venen a la memòria algunes generalitzacions: mariachis, Tampico.. i prou, perquè encara no hi havia hagut el moviment del cinema mexicà ni l'onada de cançons, ja que aquests es van produir a la dècada dels quarantes.

- Però, qui organitzava aquest moviment migratori cap a Mèxic?

- Bé, això estava portat per l'ambaixada mexicana a França i en el meu cas, més concretament, pel consulat mexicà de Toulouse.

Va ser aquest consulat que es va posar en contacte amb mi per a comunicar-me que havia acceptat la meva sol.licitud feta al camp de concentració.

- Quins requisits es demanaven per a poder ser un d'aquests "beneficiaris"?

- És clar, nosaltres pertanyiem al P.S.U.C. per la qual cosa erem una de les branques del comunisme. Això era fonamental perquè t'acceptessin ja que en Lazaro Cardenas el President de Mèxic ho era també de comunista.

Els funcionaris que tenien els contactes amb nosaltres per a tramitar i valorar les nostres sol.licituds d'emigració eren gent d'una ortodòxia comunista total, pertanyien al P.C. d'una manera galopant. Tota aquesta acollença a l'emigració tenia aquest segell de fidelitat al comunisme.

- Quin tipus de valoració es feia de les sol.licituds?

- Bé, et sotmetien a un interrogatori d'una ingenuïtat enorme, d'una candor increïble, perquè de seguida t'adonaves de la resposta que havies de dir ja que estava implícita en la pregunta.

Es tractava de conceptes com: definir el materialisme històric, la dialèctica... conceptes que havies sentit parlar ja des de petit. Aleshores, és clar, no costava gens ni mica, era un joc al qual et podies sotmetre. No vull dir pas que els haguessis enganyat, perquè en el fons eres honest, i també hi haviem cregut en l'autenticitat del postulat aquest.

- Com convivien en tu el comunisme i el

nacionalisme?

- Creia en el comunisme per una raó molt senzilla i això val la pena d'explicar-ho. Pensava que en Comorera era per sobre de tot un nacionalista. M'equivocava una mica amb la meva apreciació ja que no era tan nacionalista com comunista i jo hem pensava que era a l'inrevés, que el comunisme era solament una tàctica, i que a la llarga el que dominaria seria la seva condició nacional. Això ho abonava el fet que, per exemple, en Comorera havia aconseguit que Catalunya fos una secció autònoma a la Tercera Internacional. Problament hi ha una dosi infantil massa gran en aquest pensament...

Llavors, anar al consulat i jugar una mica a fer veure que eres més comunista que no, per tal que et diguessin que sí, era sobretot un joc senzill.

- Tanmateix, ja des de l'inici de l'exili era clar que es tractava d'exiliats "españoles". Com t'ho feies per explicar que no era pas així?

- Tots els tràmits i documents d'emigració eren en nom de "los republicanos españoles", els catalans no hi sortiem mai enlloc. En aquesta situació hi havia gent que assumia interiorment el fet de ser espanyol, però, és clar, això és una feblesa enorme: què cony has d'assumir una cosa d'aquestes!. És fonamental, és una qüestió de vida o mort! Espanyol?, de cap manera! I aleshores a tot arreu on pots els hi expliques el teu disc que ja qualifiquen de ratllat perquè ja l'han sentit altres vegades.

El meu és un país subjugat i passaré pel rubor d'haver d'acceptar formalment un DNI amb la bandera espanyola, però jo sé que no ho he assumit. Que s'ho pensin ells!, però jo sé que no és pas veritat. La meva és una altra nació.

Això costa molt d'explicar i te n'adones que avegades són veritats íntimes i que defensar-les ja és una qüestió de fidelitat, una qüestió que ja pertany íntegrament a la teva manera de ser; tanmateix, hi ha gent que ho oblida amb una facilitat enorme.

Aleshores, clar, arriben aquella gent que diuen que no són espanyols però que parlen en espanyol... És clar és una mica desconcertant això. Explicar això als mexicans per a mi ha significat vint-i-sis anys de la meva vida.

- Quines són les teves primeres sensacions en arribar a Mèxic?

- Lazaro Cardenas vol que els "espanyols" emigrats conreïn la terra, atès que Espanya és un país eminentment agrícola i Mèxic un país amb una extensió immensa, de la qual és cultivada una mínima part. Cardenas sap que la riquesa agrícola mexicana la pot explotar amb una mà d'obra de coneixedors del treball del camp.

Nogensmenys, aleshores passa una situació de paradoxa i és que tots l'enganyem. Tothom s'apunta com a camperol i pràcticament a l'hora de la veritat no hi ha ningú.

Hi ha multitud de professors, però els camperols són una autèntica minoria.

Les estadístiques diuen que Mèxic va rebre entre trenta mil i quaranta mil refugiats polítics, aproximadament el 10% de la gent que vàrem passar a França.

- Com us vau desenvolupar a Mèxic?

- Hi ha un fenomen molt curiós. Ningú fa el seu ofici legítim, és una realitat de la qual se salven exclusivament uns quants metges.

No hi ha ningú que faci de pagés, perquè aviat se n'adonen que desenvolupant tota una serie d'iniciatives es poden guanyar uns diners que no es guanyarien de cap de les maneres llaurant. I això passa en tots els àmbits de treball. Perquè allà hi ha una sobrevaloració de la feina professional. Jo per exemple, faig d'escenògraf de cinema, doncs a mi em diuen ingeniero ja des del primer dia. Dels 26 anys que vaig estar a Mèxic, 20 els vaig passar d'escenògraf.

- Pel que ens estàs dient, es tracta de gent molt inquieta, multidisciplinar, gent capaç d'amotllar-se a diferents situacions i que no es conforma fàcilment...

- Hi ha multitud d'exemples de gent que ha protagonitzat tota una sèrie d'iniciatives empresarials alienes a les seves inicials professions i han creat vertaders imperis econòmics.

- Tanmateix aquesta cara té una creu..

- Aquí hi ha una cosa que per a mi és la més negativa i fins i tot dramàtica.

Els catalans molt aviat se n'adonen que Mèxic és un lloc providencial per a fer

calers. O sigui que deixen convertir en una emigració convencional allò que era un exili. L'exili és una sortida en massa d'un país per unes motivacions polítiques, una emigració convencional no té cap d'aquests requeriments. Aleshores se n'adonen justament que fa nosa aquella qualificació d'exiliat i d'exili, perquè és molt millor l'altra.

Els catalans deixen progressivament que es deteriori aquest exili i es converteixi en una emigració convencional .

A Mèxic és el lloc per a fer-hi la primera pela a Amèrica, perquè trobes algú que penca per tu. Aquest és l'únic secret de fer calers, si tu fas espardenyes, per moltes que en facis cada dia, estàs fotut. El negoci és tenir setanta senyors que et facin espardenyes. Això que és tant senzill i que surt a tots els manuals d'economia per molt rudimentaris que siguin, hi ha gent que ho descobreix allà a Mèxic.

- Nogensmenys no per a tothom significa el mateix l'exili.

- L'exili per altra banda està subordinat a una serie de condicionaments que no s'aclareixen: que per uns s'ha d'haver mort el Franco, que per altres l'Hitler i Mussolini han d'haver sucumbit davant dels aliats i no cal en Franco, llavors altres que diuen: ara quan els americans derrotin el Japó.... i passen totes les coses d'aquest món hagudes i per haver i en Franco no cau... i és clar la gent es va aflebint i això va obrint més aquesta ferida i va fent que la gent caigui en la trampa que deia abans de l'emigració convencional.

Això per a mi és l'aspecte més dramàtic i pel que fa a Catalunya és el més agut, perquè tots els que haviem de tornar ja som aquí i tots els milers i milers de catalans que no han tornat, no tornaran pas. Per què?, doncs perquè han creat una argumentació fal.laciosa que justifica la seva permanència allà. Perquè el que no poden dir és l'autèntica veritat que és que a Mèxic guanyen molts calers i aquí no en guanyarien cap, o bé que no estan disposats a començar de nou.

- Pel que em dius, estàs una mica desencissat.

- Si ets tossut i ceballut, si ser nacionalista no és una cosa transitòria ni superficial, ni cutànea, sinó una qüestió fonamental, aleshores no pots renunciar-hi de cap de les maneres.

Si fas una revista, la gent no sap l'esforç que cal per fer-la a Mèxic. Perquè és una revista que es fa en català i es clar la gent no ho comprèn...

Jo ho sé perquè el meu pare feia "La nostra revista " i quan va morir, durant cinc anys jo la vaig continuar fent-la amb el nom de "La nova revista". Tanmateix no tenia el tremp del meu pare.

Era desolador haver de vetllar per aspectes com el cobrament de subscripcions per exemple, haver de dedicar temps i diners a tasques moltes vegades que no s'ho valien.

- Perquè, no estaveu organitzats allà?

- L'Orfeó Català també n'és víctima d'aquesta decadència. Al començament té una massa coral, un esbart dansaire, un quadre escènic, un equip de futbol, un grup d'alpinisme... però tot això es va desintegrant perquè els nets de qui ho fundaren ja no ballen a l'esbart, ni fan cap activitat d'aquest tipus.

En el fons és una cosa anacrònica, desfassada.. Això és un baròmetre que no falla. Van plegant seccions perquè l'aspecte humà també falla, es van fent grans, es van morint i no són reemplaçats per nova sava.

Aquest deteriorament a l'Orfeó és crític en aquest sentit, és un registre exacte de com va retrocedint.

Ara només hi ha una sola cosa que funciona, afortunadament, que és la més important: la biblioteca de l'Orfeó. És la més important de l'Amèrica Llatina de bibliografia de coses sobre Catalunya. Aleshores hi va molta gent estudiosa. És una biblioteca molt ben portada i organitzada.

Bé, el restaurant també funciona. Inicialment funcionava per a satisfer la mica de nostàlgia de molts catalans en prendre mongetes amb butifarra... Però clar, això també s'ha esgotat i actualment es dóna cuina internacional, essent un dels restaurants de categoria de la ciutat de Mèxic.

- *Com us desenvolupaveu polèticament a l'exili?*

- Al començament hi ha una pujança extraordinària. Els partits fan vida de partit i fins i tot coses una mica còmiques. Perquè els diputats fan reunions de la permanent i això, si tens deformació professional de premsa satírica, és inevitable que t'ho miris amb una mica d'humor. És una mica com els russos blancs tractant-se de duquesa, compte... a París i fotent de cambrers en un bar, i tot plegat és una mica això.

Que ells es tractin de senyories i que facin reunions del Parlament, en el fons és tragicòmic.

Aquest Parlament de "conya" elegeixen a en Tarradellas President i això és una farsa com una casa, es va autoelegir, perquè dels quaranta diputats que hi havia a Mèxic va agafar els setze que li eren fidels i els va fer proclamar President, això sí en terreny de l'embaixada espanyola! Es sinistre oi? Havia de ser en territori espanyol perquè fos vàlida l'elecció. Jo ho trobo en el fons tràgic.

Això si s'analitza d'aquesta manera és depriment, ja que ni els partits tenen cap vigència i es barallen com si en tinguèssin, essent en el fons discussions de capelletes i d'invidualitats.

En fi, totes les coses són subjectes d'unes interpretacions tan personals i avegades tan suigèneris que et deprimeix enormement i no pots treure cap conseqüència sensata. És més aviat per compadir-ho, que allò vagi d'aquesta manera. No t'hi pots sentir identificat.

- Quina era la teva "vocació" política d'aleshores?

- Jo ja no pertanyia al P.S.U.C. perquè em van fotre fora quan em vaig evadir. L'ortodòxia comunista no admet baixes sinó que t'expulsen.

Jo vaig dir que m'evadiria del camp perquè estavem reben un tracte infrahumà i em van dir que si m'escapava seria declarat enemic de la causa traballadora. I em vaig escapar i a TREBALL va sortir a primera plana un requadre declarant la meva expulsió del P.S.U.C. Ja pots imaginar la "impressió" que em va causar i el cas que li vaig fer a aquesta sentència. Que la meva fidelitat a la classe treballadora depengui d'una declaració d'aquest tipus, és com a mínim sarcàstic.

- Com i quan vas decidir tornar a Catalunya?

- Quan en Pere Calders se'n va anar el 1962 vam fer les gestions junts. Ell tenia feina com a director a l'Editorial Muntaner i Simon. Jo no tenia cap tipus de con-

tacte, ni tenia feina, ni tenia res. A ell li van donar el permís de seguida i a mi em van trigar tres anys. El meu passat era més tenebrós, ja que havia estat tinent coronel de l'exèrcit republicà i tenia una pena de mort en absència.

Tanmateix el determini va ser de la Lluïsa, la meva dona. Un dia em va dir el mal que li feia cada vegada que obria els armaris i veia les maletes que eren intocables perquè "el Nadal que bé ja serem a Barcelona," i això ja feia vint anys que durava. La Lluïsa em va proposar el següent: "per què no fem un compromís de dir una data per entornar-nos-en. Si per qualsevol causa de força major no pot ser, ja no hi pensarem mai més i aleshores projectarem aquí la nostra vida, deixant de considerar això com una cosa provisional, dient " és definitiva", fent-nos la idea que aquí morirem, que els nostres fills aquí es desenvoluparan i oblidem una terra que tu enyores que es diu Catalunya".

I vàrem establir el mes de novembre per tornar a Catalunya. Em vaig posar en marxa immediatament.

Aleshores vaig saber que valia el mateix el viatge per avió que per mar, però amb l'avió no podia portar els mil cinc-cents kilos de llibres i en canvi per mar sí, i vaig concretar el viatge amb la Trasatlàntica de Veracruz a Barcelona.

Així doncs, el novembre del 1964 embarcavem a Veracruz arribant a Barcelona el dia 1 de gener del 1966.

- Què va suposar per a tu tornar a Catalunya?

- És molt emprenyador constatar que ja no és el teu país, ni la teva ciutat, que ha canviat l'accent, que la gent parla espanyol... Sents el franquisme amb tota la seva intensitat, aleshores és quan te n'adones del què ha suposat, de la gent que ha anat a escola amb tu i que no et vol parlar perquè figura que no et coneix...

Si el primer trimestre del 1966 l'angelet providencial haqués dit "aquí tens els bitllets d'avió", no m'hi penso gens, i me'n tornava a Mèxic a començar una altra vegada i passi-ho bé!

D'altra banda, quan vam marxar a l'exili ho vàrem fer convençuts de ser els dipositaris de la cultura catalana. Això és una sensació difícil d'explicar però que d'alguna manera volia dir que únicament la cultura catalana es mantenia en nosaltres, en la gent que estava fora.

Quan arribes de nou trobes que el franquisme no ha matat del tot l'esperit català a Catalunya. Hi ha tot un seguit de joves escriptors en llengua catalana que prometen molt. Aquest fenomen el vaig anomenar "cove de cireres".

Quan entres en contacte amb d'altres escriptors i persones sensibilitzades pel fet català et sents que no ets dipositari de res, perquè et consideres que pertanys a una cultura universal, forta, que ningú pot anorrear, perquè tens fe en les virtuds de resistència d'aquest país.

- Durant aquests vint-i-quatre anys que portes a Catalunya d'alguna manera has tingut una presència activa en la política catalana. Parle'ns-en una mica.

- Bé, en temps de la clandestinitat vaig participar molt activament en els moviments d'intel.lectuals, Assemblea de Catalunya, Manifest de denúncia del franquisme, creació d'una agrupació en defensa dels escriptors (una mena de Col.lectiu d'Escriptors, el qual donava respostes concretes davant l'adversitat de les lleis franquistes)... fins participar en la fundació de Nacionalistes d'Esquerra.

En una situació de repressió com era la que es vivia en els anys seixantes i setantes era molt important tenir una actitud clara i de fermesa en els teus principis i en les teves creences.

Tanmateix, des de fa uns anys ençà, la meva activitat és força "sedentària". La meva edat ja no hem permet fer política, havent-me dedicat principalment a escriure les meves memòries, de les quals ja han sortit els dos primers volums.

Hem decidit posar punt i final a una entrevista que podia continuar donant molt de sí. Hi ho hem fet, com ja hem comentat en la introducció, perquè ens hem volgut concretar bàsicament en el període mexicà, ja que és el menys conegut de tots ells i perquè dóna una imatge molt concreta i concisa de com vivien l'exili alguns catalans de fora.

Joan-Ramon GORDO

ENHAVO

4 **La kapuculoj de la Sankta Semajno.**
5 **Kuracistoj sen landlimoj.**
8 **"Txernòbil". Sangi nian vivon: la sanco de la virinoj.**Cladia von Werlhof.
15 **Je la tria jarmilo li revivis.** Eduard Vinyamata.
18 **La mono, cefa slosilo de novaj reguloj de socia ludo.** Martí Olivella.
28 **"La malvarma milito" finigis. Ni evitu la daurigon de la milito: ci-foje ni akceptu la alfronton?.** Lluís Botinas.
32 **La mono, tute sen rilato al mi?.** Francesc-Xavier Saludes.
39 **Projekto de alternativa spaco. La afero de la akusistinoj el Kebeko.** Johanne Tremblay.
46 **Pri la moderna malbeno de la laboro kaj gia krizo.** Alfons Garrigós.
52 **La gardeno de la sep krepuskoj.** Miquel de Palol.
53 **Konversacio kun Avel.lí Artís i Gener, Tísner.**

CONTENTS

3 **Editorial**
4 **The Easter Hoods.**
5 **Doctors Without Borders**
8 **Chernobyl changed our lives: the turn of women.** Claudia von Werlhof
15 **...And the Third Millenium has resurrected.** Eduard Vinyamata.
18 **Money, the basic piece for new ruleg in social relations.** Martí Olivella.
28 **The "Cold War" is over. Let's avoid its revival. This time, shall we accept the challenge?.** Lluís Botinas.
32 **Money, nothing to do with me?** Francesc-Xavier Saludes.
39 **An Alternative Movement experience project. The Quebec midwives' case.** Johanne Tremblay.
46 **On the modern curse of Labour and its crisis.** Alfons Garrigós.
52 **The Garden of the Seves Twilights.** Miquel de Palol.
53 **A Conversation with Avel.lí Artís i Gener, Tísner.**

VIA FORA! núm 28, Tardor del 1990. ***Publicació per a la gent culturalment activa.*** Podeu reproduir-ne qualsevol part, però us agraïriem que en fèssiu constar la procedència. En aquest número han col.laborat en les traduccions: Llibert Puig, Frederic Giràldez, Frederic Pujulà, Boris Koseleff i l'Associació Catalana d'Esperanto. ENLLAÇ no s'identifica necessàriament amb els articles que van signats pels seus autors. Edita: **ASSOCIACIÓ ENLLAÇ, Apartat de correus-85- 08291 RIPOLLET (el Vallès Occidental)**, telèfons: 692 51 83, 675 27 83, i també amb seu al CENTRE PERMANENT DE CULTURA POPULAR, Turó dels Pujols, 08750-Guardiola de Font-rubí (Alt Penedès), telèfon 897 43 05. El VIA FORA! es composa electrònicament amb la col.laboració de Servei de Secretaria i s'imprimeix a La Impremta, Servei de Secretaria (el Prat de Llobregat). D.L. B-13.925/1984 I.S.S.N. 0214-672X.

EDITORIALS	*Editorial*	3
	Els encaputxats de setmana santa	4
CADA TERRA FA SA GUERRA	*Metges sense fronteres*	5
ALTRAMENT	*Txernòbil canvià la nostra vida: l'hora de les dones (1).* Claudia von Werlhof	8
	...I el tercer mil.leni ressucità. Eduard Vinyamata	15
	La moneda peça clau d'unes noves regles de joc social. Martí Olivella	18
	La "guerra freda" ha acabat. Impedim la continuació de la guerra. Aquest cop, acceptem el repte? Lluís Botinas	28
	El diner, res a veure amb mi? Francesc Xavier Saludes	32
REUS,PARÍS I LONDRES	*Un projecte d'espai alternatiu. El cas de les llevadores del Quebec.* Johanne Tremblay	39
SOTA LA PLOMA	*Sobre la maledicció moderna del treball i la seva crisi.* Alfons Garrigós	46
RELLIGATS	*El Jardí dels Set Crepúscles.* Miquel de Palol	52
A LA INTEMPÈRIE	*Conversa amb en Avel.lí Artís i Gener, Tísner*	53

Associació cultural